БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

130 (5022) 1946 оной июниин 28, Пятница | сэн 20 мүнгэн

КОЛХОЗУУДЫЕ ЭЛЕКТРИФИКАЦИЛГАДА БҮГЭДЫН АНХАРАЛ ТАБИХА

Манай партиин, манай ороной агууехэ вождинор Ленин ба Сталин болбол электрификацида ходоодоо угаа ехэ анхарал табидаг байгаа. 25 жэлэй саада тээ тэдэнэрэй заабарлаа ГОЭЛРО-гэй суута түсэб зохеогдоhон байха юм. Тэрэ түсэбые бэелүүлээд байхада манай ороной түхэл шарай тад ондоо болоhон байна.

Владимир Ильич Ленин болбол «оронойнгоо ажахые, тэрэнэй тоодо мүн газартаряалангые шэнэ техническэ база дээрэ, мүнөө үеын томо үйлэдбэриин техническэ база дээрэ, гарган табиха. Тиимэ база хадаа гансал электричество болоно» гэжэ зааhан юм.

Немецко-фашистска булимтарагшад манай оронդо мэхэтэ муухайгаар добтолон орожо, советскэ арадай амгалан тайбан ажал хүдэлмэри таhалдаhан байна. Тэрэшэлэн манай хүдөө ажахые электрификацилха хүдэлмэри hаатуулагдаhан байгаа. Гэбэшье үшөө дайн сэрэгэй боложо байhан, хатуу шанга байлдаануудай үргэлжэлжэ байhан үедэ, үнгэрэгшэ жэлэй февраль соо нүхэр Сталин болбол деревниие электрификацилха тухай асуудалые коммунистическэ парти ба советскэ правительство шухала асуудалнуудай нэгэн болгон дахяад табиха еhотой гэжэ зааhан документдэ гараа табяhан. 1945 ондо хүдөө нютагуудые электрификацилгые хүгжөөхэ түсэб тухай СССР-эй Совнаркомой гаргаhан энэ тогтоол болбол МТС болон колхозуудые электрификацилха гэжэ дүрбэдэхи сталинска табанжэл соо хараалагдаhан агуу ехэ программын эхи татаhан байна гээшэ.

1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай Хуули болбол „колхозууд, МТС-үүд ба совхозуудые электрификацилха ябадал улам саашадань үргэжүүлхэ. Хүдөө тосхонуудта багахан гидростанцинуудые, мүн hанай ресурсгүй районуудта нютагай түлишэ дээрэ хүдэлдэг локомобильна ба газогенераторна двигательнүүдтэй тепловой электростанцинуудай барилгые үргэнөөр эрхилхэ“ гэжэ эринэ.

Табанжэл соо уhанай хүсөөр хүдэлгэгдэхэ нэгэ миллион киловатт хүсэтэй электростанцинууд барихаа болоно.

Энэ ехэ программые дүүргэхын түлөө нютагай организацинуудай, колхозууд, МТС-үүд, колхозууд, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ехэ хүсэл хэрэгтэй.

Манай республикын хүдөө нютагуудаар мүнөө жэлдэ 1389 киловатт хүсэтэй электростанцинуудые барихаа гэжэ түсэб табигдана. Гол горьхонуудаар баян манай республикын хүдөө нютагуудаар электростанцинуудые барихада угаа таатай зохид байна.

Энэ жэлэй түрүүшын табан hара соо Иволгын аймагай „Авангард“ колхоздо, Ториин, Селендуман, Иволгын, Кабанскын, Жиримэй МТС-үүдэй дэргэдэ электростанцинууд хүдэлжэ захалаа. Мухоршибирай „Победитель“ колхозой электростанци hэргээгдэн бодхоогдоhон байна. hаяар Прибайкальска аймагта колхоз хоорондын электростанци ашаглалгада оруулагдахань.

Тэрэшэлэн Иволгын аймагай Ленинэй, Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозуудай электростанцинуудые барилгын хүдэлмэри hайнаар ябуулагдажа, тэндэ мүнөө 25—30 хүн үдэр бүри хүдэлмэрилнэ. Хэжэнгын аймагай „Заветы Ильича“ колхозой электростанци июниин сүүлдэ ашаглалгада оруулагдахань. Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой электростанциин барилга дээрэ 125 хүн колхозой партийна, комсомольско организацинуудай хүтэлбэри доорохи эдибхитэйгээр хүдэлмэрилнэ.

Электростанциинь июль соо хүдэлжэ захалха байна. Тус аймагай эгээл холын колхоз болохо Дэрээнэй сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр О. Эрдынеев) электростанциингаа бүхы түхеэрэлгые хүсэд бэлдээд, тэрэнээ август соо хүдэлгэжэ захалха түсэбтэй.

Эдэ колхозуудай оролдосотой хүдэлмэриин ашаар колхозно нютагууд электричествын гэрэлээр яларуулагдан, культурна байдалда ехэхэн алхам хэхэнь гээшэ.

Ерэхэ жэлдэ электростанцинуудые барилгада мүнөөнhөө бэлэдхэл хэхэ хэрэгтэй. Закаменай, Зэдын, Ториин, Кабанскын аймагуудай колхозууд бэлэдхэлэй хүдэлмэри муу бэшээр ябуулжа байна. Тэндэхи колхозууд 1947 ондо хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүдэйнгээ захил мүнөө хээд байха юм.

Гэхэтэй хамта хүдөө нютагуудые электричествотэй болгохо хэрэгые тоодоггүй баримтанууд хэдэн олон аймагуудта үзэгдэнэ. БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй Обкомой энэ оной февралиин 26-да гаргаhан тогтоолые бэелүүлхэ хэрэгтэ хүсэд анхаралаа табяагүй Хэжэнгын, Заиграйн ба Сэлэнгын аймагуудта энэ жэлэй хоердохи хахадта хэгдэхэ хүдэлмэри эхилэгдээгүй байhаар. Хэжэнгын аймагай „Комсомол“, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудта Гүрэнэй завод ба Сэлэнгын гол мүрэнэй пароходствын зүгhөө материалнууд, мэргэжэлтэдэй монтажа бригада эльгээгдэhэн байбашье, энэ хэрэгтэ аймагай ба колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй еhо тэдыгээр хандаhан дээрэhээ электростанци барилгын хүдэлмэри хэгдэнэгүй.

Колхозуудые электрификацилхада Сельэлектрын конторын хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн үүргэ дүүргэхэ байна. Харин тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдэй дунда өөрынгөө уялгада харюусалгагүйгөөр хандадаг хүнүүд бии. Жэшээлхэдэ, Сельэлектрын прораб инженер Аносов гэгшэ Иволгын аймагта ошожо хүдэлмэри ябуулха еhотой байhан аад, hара, hара хахад соо тэндэ ошонгүй Сэлэнгын аймагай Тельманай нэрэмжэтэ колхоздо hуужа байна.

Электростанцинуудые барилгада колхозуудта туhалхын түлөө ажаүйлэдбэриин предприятинуудые шефство абаhан байна. Тиигэжэ Гүрэнэй завод шеф абаhан колхоздоо муу бэшээр туhална. Шефтээ абаhан колхоздоо юу хэхэ тухайгаа мүнөө болтор мэдээгүй байhан предприятинууд бии. Жэшээлхэдэ, паровозо-бүтээлгын завод, Байкало-Сэлэнгын пароходство, Энергосбыт, замай 5-дахи отделени, Галуута-нуурай рудоуправлени ба бусад болоно.

Электригууд-калрнуудые бэлэдхэхэ ябадал баhал шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Энэ жэлдэ республика дотор 110 электригүүд бэлэдхэгдэхэ байгаа. Теэд мүнөө Сэлэнгын механизаторска hургуулида 19 хүн электригүүд ба Улан-Удын хүдөө ажахын техникумэй дэргэдэ 24 хүн монтернууд болохоор hуража байна. Энэ хадаа тон үсөөн гээшэ. Кадрнуудые бэлэдхэхын тула Баргажанай, Бичурын, Кяхтын, Заиграйн аймагууд арай гэжэ нэгэ-нэгэ хүниие эльгээгээд хизаарлаа.

Хүдөө нютагуудые электрификацилха гээшэ гүрэнэй шухала хэрэг байhан туладань советскэ, партийна, комсомольско организацинууд ба Сельэлектрын конторо энэ хэрэгые hайнаар хүтэлбэрилхэ еhотой.

Колхозно таряашад, хүдөө ажахын бүхы мэргэжэлтэд колхозуудые электричествотэй болгохын түлөө эсэхэ сусахые мэдэнгүй хүдэлмэрилхэ байhандань ажаг hэжэг hанагданагүй.

Грузиин түрүү предприятинууд

ТБИЛИСИ, июниин 17. (ТАСС). Тбилисскэ предприятинуудай хүдэлмэришэд табанжэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө амжалтатайгаар тэмсэнэд. Станок бүтээлгын Кировэй нэрэмжэтэ заводой ба зэдэй прокатна завод хахад жэлэйнгээ түсэбые 5 hара соо гүйсэдхөөд байнад. Тбилисскэ ферросплавуудай завод 6 hарынгаа түсэбые баhал болзорhоонь урид дүүргэбэ.

Ткибулиин шахтернууд шэн зоригтойгоор хүдэлмэрилжэ байна. Июниин түрүүшын арбан хоног соо урда hарын энэ болзорто малтаhандаа орходоо 3 мянган тонно нүүрhэ үлүү малтаба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй VII Сесси

РСФСР-эй Верховно Соведэй заседанинууд тухай
ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

1946 оной июниин 22-ой заседани

Июниин 22-то үдэрэй 11 часта, Кремльдэ, Кремлевско Ехэ ордон соо РСФСР-эй Верховно Соведэй заседани болобо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ депутат **А. А. Жданов** түрүүлэгшээр hууба.

Хэлсэхэ зүйлдэ—1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ.

Башкирска АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр **Н. Р. Уразбаев,** депутат **В. И. Лебедев-Кумач** (Москва городой Фрунзенскэ округ), РСФСР-эй мяханай ба hүнэй ажаүйлэдбэриин Министр нүхэр **В. В. Воробьев.** РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ депутат **М. И. Родионов** (Горьковско областиин Красно-Баковска округ) үгэ хэлэбэд.

Энээгээр түрүүшын асуудал тушаа үгэ хэлэлгэ дүүрэжэ, Верховно Совет болбол элидхэлшэ—РСФСР-эй Госпланай түрүүлэгшэ нүхэр **Д. Д. Дегтярь** гэгшын түгэсхэлэй үгые сонособо.

РСФСР-эй Верховно Совет анхан бүлэг бүлэгөөрэнь, hүүлээрынь юрэнхыдэнь 1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай хуулиие нэгэн дуугаар баталба.

Тус хуулиие баталhанай hүүлээр РСФСР-эй Верховно Совет иимэ тогтоолые нэгэн дуугаар абаба:

РСФСР-эй Верховно Соведэй заседанинууд дээрэ өөhэдынгөө үгэнүүд соо оруулhан РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадуудай капитальна байгуулалтада нэмэлтэ ассигнованинууд тухай дурадхалнуудые РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ үгэхэ.

Тэрэнэй hүүлээр РСФСР-эй Верховно Совет хэлсэхэ зүйлнүүдэй хоёрдохи асуудалые—1946 оной РСФСР-эй гүрэнэй бюджедые баталха ба 1945 ондо РСФСР-эй гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха асуудалые хэлсэжэ эхилбэ.

Хоёрдохи асуудал тушаа элидхэлые РСФСР-эй финанснуудай Министр нүхэр **А. М. Сафронов** хэбэ.

Тэрэнэй hүүлээр хэлсэхэ зүйлнүүдэй хоёрдохи асуудалаар 1946 оной РСФСР-эй гүрэнэй бюджет тухай ба 1945 ондо РСФСР-эй гүрэнэй бюджедые гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха тухай РСФСР-эй Верховно Соведэй бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат **И. А. Власовай** элидхэлые соносбо.

* * *

Июлиин 22-ой үдэшын 6 часта РСФСР-эй Верховно Соведэй заседани болобо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшын орлогшо депутат **М. В. Сарычева** түрүүлэгшээр hууба.

Хэлсэхэ зүйлдэ—1946 оной РСФСР-эй гүрэнэй бюджет ба 1945 ондо РСФСР-эй гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое зүблэн хэлсэлгэ.

Депутат **А. П. Газзаев** (Северо-Осетинскэ АССР-эй Дзауджикаузска округ), РСФСР-эй социальна тэдхэмжын Министр **А. Н. Сухов,** ажалшадай депутадуудай Костромской областной Соведэй гүсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **А. В. Куртов.** РСФСР-эй гүрэнэй хиналтын Министр нүхэр **Н. М. Васильев,** ажалшадай депутадуудай Горьковско городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **А. М. Шульгин,** Мордовска АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр **Н. Я. Тингаев,** депутат **М. И. Сафонов** (Ленинградска областиин Тихвинскэ округ), РСФСР-эй автомобильна транспортын Министр нүхэр **А. Н. Куршеев,** депутат **М. П. Соболев** (Челябинска областиин Копейскэ округ) үгэ хэлэбэд.

1946 оной июниин 24-эй заседани

Июниин 24-дэ үдэрэй 11 часта, Кремльдэ, Кремлевско Ехэ ордон соо РСФСР-эй Верховно Соведэй заседани болобо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ депутат **А. А. Жданов** түрүүлэгшээр hууба.

Хэлсэхэ зүйлдэ—1946-1950 онуудта РСФСР-эй гүрэнэй бюджедые зүблэн хэлсэлгэ ба 1945 оной РСФСР-эй гүрэнэй бюджедые гүйсэдхэл тухай тоосоое зүблэн хэлсэлгэ.

РСФСР-эй техническэ культурануудай Министр нүхэр **В. Ф. Кабанов,** депутат **Т. Т. Голубина** (Новосибирск городой Новосибирскэ Кагановическэ округ), депутат **А. А. Дубянский** (Воронежско областиин Землянска округ), депутат **И. И. Виноградова** (Ивановска областиин Фурмановска округ), РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи ОГИЗ-эй эрхилэгшэ нүхэр **П. Ф. Юдин,** депутат **М. В. Кириллов** (Куйбышевскэ областиин Кинельскэ округ), депутат **М. Арбулиев** (Дагестанска АССР-эй Хунзахска округ), Якутска АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр **И. Е. Винокуров,** депутат **М. Кропачева** (Ленинград городой Лиговско округ), ажалшадай депутадуудай Псковско областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **В. Д. Семин,** депутат **И. К. Лоскутов** (Горький городой Автоазводской округ), депутат **А. Я. Зыков** (Кировскэ областиин Кировскэ городской округ) гэгшэд үгэ хэлэбэ.

1946 оной июниин 25-ай заседани

Июниин 25-да, үдэрэй 1 часта, Кремльдэ, Кремлевско Ехэ ордон соо РСФСР-эй Верховно Соведэй заседани болобо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ депутат **А. А. Жданов** түрүүлэгшээр hууба.

РСФСР-эй Верховно Совет болбол элидхэлшэ—РСФСР-эй финанснуудай министр нүхэр **А. М. Сафроновой** ба дахуулан элидхэл хэгшэ—РСФСР-эй Верховно Соведэй бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат **И. А. Власов** гэгшын, 1946 оной РСФСР-эй гүрэнэй бюджет тухай ба 1945 ондо РСФСР-эй гүрэнэй бюджедые гүйсэдхэлгэ тухай түгэсхэлэй үгые сонособо.

РСФСР-эй Верховно Совет 1946 оной РСФСР-эй гүрэнэй бюджедые статья статьягаарынь тусгаарлан hүүлээрэнь юрэнхыдэнь «1946 ондо Российска Советскэ Федеративна Социалистическэ Республикын гүрэнэй бюджет тухай Хуулиие» нэгэн дуугаар баталба.

РСФСР-эй Верховно Совет хэлсэхэ зүйлнүүдэй гурбадахи асуудалда—РСФСР-эй Верховно Соведэй Указуудые баталалгада дамжан ороно.

Нүхэр **А. А. Жданов** РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь депутат **П. В. Бахмуровта** үгэ үгэнэ.

СССР-эй Верховно Совет хадаа ССР Союзай правительствын байгуулагдаха үедэ нүхэр А. Н. Косыгиние ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор баталhан байна гэжэ нүхэр Бахмуров мэдээсэнэ. Нүхэр А. Н. Косыгинай энэ тушаалда ороhон дээрэhээнь РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум нүхэр А. Н. Косыгиние РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын уялгаhаа өөрынгөө указаар сүлөөлбэ. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшээр нүхэр М. И. Родионовые томилбо.

РСФСР-эй Верховно Совет ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшын хүдэлмэридэ абтаад байhан туладань нүхэр **А. Н. Косыгиние** РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын уялгаhаа сүлөөлхэ тухай тогтоол абаба.

Тэрэнэй hүүлээр РСФСР-эй Верховно Совет хадаа нүхэр **Михаил Иванович Родионовые** РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшээр баталха тухай тогтоолые нэгэн дуугаар абаба.

РСФСР-эй Верховно Совет болбол РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй дооро дурсагдаhан указуудые нэгэн дуугаар баталба:

«РСФСР-эй Арадай Комиссарнарай Соведые РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет болгон ба автономно республиканuudай Арадай Комиссарнарай Соведүүдые автономно республиканuudай Министрнүүдэй Совет болгон хубилгаха тухай»;

«РСФСР-эй техническэ культуранuudай союзно-республиканска Министерствые бии болгохо тухай»;

«РСФСР-эй газартаряалангай Министерствые хоёр Министерство — РСФСР-эй Газартаряалангай Министерство ба РСФСР-эй Малажалай Министерство болгон хубааха тухай»;

«РСФСР-эй Кинематографиин союзна-республиканска министерствые бии болгохо тухай»;

«Чечено-Ингушска АССР-ые татаааха тухай ба Крымскэ АССР-ые Крымскэ область болгон байгуулха тухай»;

«Хууляар ба гэрээд үгын ёhоор үе залгаламжалагшад тухай» 1945 оной мартын 14-эй ССР Союзай Верховно Соведэй Президиумэй указтай таарадлдуулан абтаhан «РСФСР-эй гражданска кодексые хубилгаха тухай».

Нүхэр **А. А. Жданов** депутат **П. С. Тарасовта** үгэ үгэнэ.

Депутат **П. С. Тарасов** болбол СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын тушаалда hунгагдаhантай дашарамдуулан нүхэр **Н. М. Шверникые** РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын уялгануудhaa сүлөөлхэ дурадхалые ахалагшанарай Соведэй даалгабаряар оруулна.

РСФСР-эй Верховно Совет болбол СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын тушаалда hунгагдаhантайнь дашарамдуулан нүхэр **Н. М. Шверникые** РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын уялгануудhaa сүлөөлхэ тухай тогтоол абаба.

Депутат **П. С. Тарасов** ахалагшанарай Соведэй даалгабаряар РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор хүдэлмэрилэгшэ ба Российска федерацида ба Верховно Соведтэ hайн мэдээжэ депутат **Иван Алексеевич Власовые** РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшээр hунгаха дурадхал оруулна.

РСФСР-эй Верховно Совет депутат **Иван Алексеевич Власовые** РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшээр hунгаха тухай тогтоолые нэгэн дуугаар баталан абаба.

Түрүүлэгшэ—РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ депутат **А. А. Жданов** хэлсэхэ зүйлнүүд дүүрэбэ гэжэ мэдээсээд, РСФСР-эй Верховно Соведэй VII сессиин хүдэлмэриие дүүрэбэ гэжэ соносхобо.

Эрид хубилалта хэхэ хэрэгтэй

Малай орооной кампани удааржа байна

Адуу малай тоо толгойе олошоруулжа, шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые амжалтатайгаар гүйсэдхэхын тула хамагай түрүүндэ малай hубайралгатай тэмсэхэ хэрэгтэй. Малай hубайралгаhaа боложо манай республикын олон колхозууд жэл бүри нилээд олон түл дутуу абадаг болон малай тоо толгойе олошоруулха ба малhaa абадаг продукци тушааха гүрэнэй түсэбые үргэдэггүй байна. Ямар шалтагаанhaa мал hубайрна гээшэб гэхэдэ, энээнэй гол шалтагаан болбол орооной кампаниие муугаар эмхидхэhэн ба буруугаар үнгэргэhэн ябадал мүн болоно.

Зарим колхозой хүтэлбэрилэгшэд болбол малые зүбөөр ба шүдабаритайгаар ороондо оруулгаhaа колхозой малажалай хүгжэлтэ дулдыданh гэжэ мүнөө хүртэр ойлгоногүй гү, али ойлгохоео оролдоногүй.

Малажалай Министерствын мэдээнэй ёhоор, республика дотор адууе ороондо оруулха түсэб 44,2 процент, эбэртэ малай 44,6 процент ба гахайн—33,9 гүйсэдхэгдэhэн байна.

Байкало-Кударын аймагай газарай таhагай хүдэлмэрилэгшэд (АЗО-е даагша нүхэр Крылов) ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгагүй хүдэлмэриhөө боложо, аймаг дотор малые ороондо оруулга таhалдуулагдажа байна. Үнеэдые ороондо оруулха түсэб—13,1 процент, эмэ гахайнуудые ороондо оруулга—19,6 процент гүйсэдхэгдэhэн байна. Эндэ буха, тэхэ мэтын дутагдалтай байhаниие анхаралдаа абаагүй ба тэдэниие саг соонь оложо абахын түлөө оролдоогүй байна. Иимэ ушарhaa гансахан колхозно секторэй талаар 30 процент буха дутана. Аймагай газарай таhагай зүгhөө бухануудые гүүртэ, колхоз ба сельсоведүүдэй хоорондо таарамжатайгаар хубаагаагүй ушарhaa Щергинскэ ба Инканска сельсоведүүдтэ нэгэ бухада 70 толгой үнеэн хүртэж байна.

Аймаг доторхи орооной кампаниин түсэбые зохёоходоо колхозуудай үмсын малые хараадаа абаагүй байhан дээрэhээ мүнөө хамтын малые ороондо оруулгын ябасада hаад тодхор боложо байна.

Кабанскын аймагта энэ хэрэг мүн бирагүйгөөр ябана. Эндэ буха, тэхэ мэтэд баhал дутагдалтай. Колхознигуудай үмсын мал оруулалсаад байхада, зарим колхозуудта нэгэ бухада 50-haa 90 толгой хүртэр үнеэд хүртэнэ. Жэшээлхэдэ, Пушкинай нэрэмжэтэ колхозой нэгэ бухада 85 үнеэн хүртэжэ байна.

Малые ороондо оруулха саг болзор үнгэрхэ гэжэ байна. Иимэ дээрэhээ аймагай газарай таhагай хүтэлбэрилэгшэд ба колхозой түрүүлэгшэнэр болбол энэ үлэhэн саг соо эрид хубилалта хэхэ ёhотой. Энээнэй тула хамагай түрүүндэ бүхы колхозууд ба колхознигуудай энэ жэл ороондо орохо эхэ малай тоо толгойе тон тодоор элирүүлхэ хэрэгтэй. Сельсоведүүд ба колхозуудта байгаа азарга, буха, хуса ба тэхэнүүдэй тоое абажа, тэдэниие гүүртэнүүд ба hүрэгүүд дээгүүр таарамжатайгаар хубааха шухала. Эдэниие зүбөөр ашаглахын тула сельсовет бүхэндэ, болохо газартань колхоз бүхэндэ колхознигуудай үмсын малые ороондо оруулха тусхай пунктнуудые байгуулхада болохо байна.

Нэгэ азаргада 20-25 гүүн, бухада 25-30 үнеэн, хусада 20—30 хонин ба азарга гахайда 10-12 толгой эхэ гахайhaa дээшэ бэшэ хүртэхэ ябадалые хараалжа, энэ хэрэгые ябуулха хэрэгтэй. Орооной кампанида тоо бүридхэл онсо удхашанартай. Колхозуудта ороондо ороhон эхэ малые ажаглаагүй байhан дээрэhээ ороондо ороhоной мэдээн ба бодото түрэлгэх ёрой хоорондо hолидоон гарадаг байна. Иимэ дээрэhээ ороондо оролгые ажаглан бүридхэжэ байха уялгые малшад ба hаалишадта даалгаха хэрэгтэй.

hайн үүлтэрэй малай фермэнүүдтэ гараар ороондо оруулга хэгдэхэ ёhотой. Гэхын хамта эхэ малые хоёр дахин гэшхүүлхэ хэрэгтэй гэбэл: түрүүшээр эхэ малай дуриые үзэхын тулада ба 10—12 час үнгэрөөд байхада хоёрдохёо, ёhoто ороондо оруулхын тулада гэшхүүлхэ ёhотой. Шуhа hайнтай эхэ малые үлэмжэ hайн шуhатай азарга, буха, хуса ба тэхээр ороондо оруулха хэрэгтэй. Малажалай түрүүшүүл малай түрүүшын дуран соо ороондо оруулхада үрэжэл hайнтай байдаг гэжэ баталдаг юм, ушар иимэhээ малай түрүүшын дуран соо ороондо оруулхада зохистой байха.

Манай республикада хониие хоёр дахин, хабар ба намар, ороондо оруулдаг байна. Намарай сагта хониие ороондо оруулга болбол хониной тоо толгойе олошоруулдаг байха юм. Мүнөө жэл олонхи аймагууд хабарай ороондо оруулгын түсэбые дүүргээгүй. Түсэбөө дүүргэхын тула саашанхи hарануудта ороондо оруулгые үргэлжэлжэ болохо байна гээшэ гү? Үгы. Хонидые үбэлэй хүйтэндэ түрүүлжэ колхозуудта хурьга эшэгэнэй хоролто хэхэгүйн тула июлиин нэгэhээ хойшо ороондо оруулха ябадалые зогсоожо, хусануудые эхэ хониноо илгаха шухала. Энээнэй hүүлээр хонивой намарай ёhoто орооной компанида эрхим hайнаар бэлэдхэжэ эхилхэ хэрэгтэй байна. Мүн энэ зорилгоор июлиин 1-hээ хойшо гахайн орооной кампани зогсоохо хэрэгтэй.

Мал үсхэхэ ба тэрээнэй шанарые hайжаруулха хэрэгтэ искусственна үрэжүүлгэ туйлай ехэ удхашанартай байна. Искусственна үрэжүүлгэ болбол hайн үүлтэрэй малые үлэмжэ hайнаар ашаглаха ба гараар ороондо оруулhанда орходоо шанар hайнтай олон үрэ абаха арга нүхэсэл олгоно. Энэ хадаа мүн азарга, буха, хуса ба тэхые олоор хэрэглэхэ ябадалые үсөөрүүлжэ үгэнэ. Энээнhээ гадна искусственна үрэжүүлгэ болбол малые халдабарита үбшэнүүдhээ аршалха хэрэгые хүнгэдхэдэг юм.

Искусственнаар үрэжүүлхэдэ нэгэ буха 120-200 үнеэ ба нэгэ хуса 280-700 хони үрэжүүлжэ шадаха байна.

Түсэбэй ёhoop манай республика соо эбэртэ малые исскусствезнаар үрэжүүлхэ 17 пунктнууд хүдэлхэ ёhотой байгаа. Теэд Зэдын, Ториин, Баргажанай, Курумканай ба Хориин аймагуудта мүнөө хүртэр нэгэшье пункт хүдэлжэ эхилээгүй. Сэлэнгын аймагта 9 пунктын орондо 3 пункт арай-хурай гэжэ хүдэлнэ. Ямар шалтагаанhaa иимэ ушарнууд гарана гээшэб гэхэдэ, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол малые искусственнаар үрэжүүлхэ хэрэгые мүнөө хүртэр тоодоггүй байна.

Мүнөө жэлэй түсэбые гүйсэд дүүргэхые хараалжа, эбэртэ малые искусственнаар үрэжүүлхэ бүхы пунктнуудые дары түргэн хүдэлмэридэ оруулха хэрэгтэй.

Эдэ бүгэдые бэелүүлжэ орооной кампаниие саг болзор соонь үнгэргэхэ ябадал болбол аймагай газарай таhагай ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй арюун уялга мүн.

РСФСР-эй Верховно Соведэй VII-дохи Сесси

1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб

РСФСР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ нүхэр Д. Д. Дегтярь гэгшын элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь „Б.-М. Үнэнэй“ июниин 26-ай номерто).

РСФСР-эй арадай ажахыдахи хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай тоо табанжэлэй эсэстэ нилээдгүй олошорхо юм. Имагта республиканска ба нютагай ажахыда 1950 он соо 8 миллионһоо дээшэ хүдэлмэришэд ба алба хаагшад хүдэлмэрилхэ болоно, энэнь 1945 онойхидо орходоо 2 миллионоор олон байна.

Ажаүйлэдбэри, барилга байгуулга ба транспортые хүдэлмэриин шэнэ хүсөөр хангаха нэгэн шухала уг үндэһэниинь тус тус ажалшадтай болоод мүн колхозуудтай договорнуудые баталха үндэһэн дээрэ хүдэлмэриин хүсые эмхитэйгээр суглуулан абаха хэрэгые дахин һэргээхэ ябадал мүн.

Республиканска ба нютагай ажахые табанжэл соо мэргэжэлтэй хүдэлмэриин хүсөөр хангахын тулада ниитэ профессиин 2073 мянган хүн тоотой мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ ба тэрээнһээ гадна 228 мянган хүнэй мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана.

РСФСР-эй республиканска ба нютагай ажахыда хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай салин хүлһэнэй фонд табанжэлэй эсэстэ 38,3 миллиард түхэриг хүртэр ургаха юм. Ажалай бүтээсын ургахатай хамта хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай жэлэйнь дунда жэшээнэй салин хүлһэ ехэ болохо юм.

Шэнэ табанжэл соо гэр байрын барилга ехэ далайсатайгаар ябаха байна. РСФСР-эй городуудта табанжэл соо гүрэнэй гэр байрын фонд талмайгаараа 44595 мянган кв. метр хэмжээтэйгээр, тэрээнэйнь 4228 мянган дүрбэлжэн метрынь нютагай соведүүдэй шугамаар һэргээн бодхоогдохо ба шэнээр баригдаха һотой байна.

Имагтал айлшадай байха ба нютагай соведүүдэй захиргаанай газарнуудай орохо байрын барилга тушаа табанжэл соо 3070 миллион түхэриг хэмжээтэй, тайлбарилан хэлэхэдэ гурбадахи табанжэл соо гүйсэдхэгдэһэндэ орходоо дүрбэ дахин ехэ централизованно капитальна хүдэлмэринүүдые гүйсэдхэхэ гэжэ хараалагданхай.

Байрын гэрнүүдые һэльбэн бариха ба шэнээр байгуулхадаа байра байдалай барилгануудай ба квартирануудай доторойнь түбхинэлгын шанарые һайжаруулха ябадалда үридшалан һаналаа табиха шухала.

Энээнэй хажуугаар, нютагай соведүүдэй ба ажахын организацинуудай шухала үүргэ болбол байра байдалай фондын капитальна заһабарилгын үргэн программые бэелүүлхэ ябадал мүн болоно. РСФСР-эй городуудта нютагай соведүүдэй байра байдалай фондын капитальна заһабарилга хэхэ хэмжээнь табанжэл соо 2700 млн. түхэриг хэмжээтэйгээр тодорхойлогдоо.

Шэнэ барилга, байра байдалай фондын капитальна заһабарилгые бэелүүлхэ ябадал манай городуудай ажалшадай байра байдалай условинуудые нилээд ехээр һайжаруулха арга олгоно.

Табанжэлэй түсэб болбол худөө нютагуудта гэр байрануудые һэльбэн бодхоохо ба шэнээр бариха хүдэлмэриин ехэхэн программые хараална. Табанжэл соо гүрэнэй зээлиин туһаламжатайгаар колхозууд болон колхозникуудай зөөри дээрэ хүдөө тосхонуудта 1270 мянган гэр байранууд һэльбэн бодхоогдохо ба шэнээр баригдаха һотой юм.

Энээнэй хажуугаар колхозникуудай гэр байрын шанарые ба барилгын эмхидхэлые һайжаруулха, гэр байрын барилгануудай болзорые богони болгохо ба сэнгыень буулгаха зорилго табигдаха байна.

Коммунальна ажахын талаар табанжэлэй түсэб болбол коммунальна предприятинуудые һэльбэн бодхоохо ба үргэдхэхэ, городууд, хүдэлмэришэнэй поселогууд ба худөө һууриин газарнуудай түбхинэһэн сэбэр байдалые һайжаруулха гэжэ хараална.

Табанжэлэй эсэстэ коммунальна электростанцинуудһаа электроэнерги гаргаха ябадал дайнай урда тээхи хэмжээтэй сасуулбал 51 процентээр ехэ болохо юм. 32 городуудта коммунальна электростанцинууд һэргээн бодхоогдохо ба үргэдхэгдэхэ байна. Тэрээнһээ гадна шэнэ коммунальна электростанцинууд 11 городуудта баригдахаар хараалагдаа.

Городой зониие хэлхээ холбоогоор хангаха ябадалые һайжаруулхын зорилгоор городой бүхы түрэлэй транспорт нилээдгүйгөөр үргэдхэгдэхэ юм.

Немецкэ булимтарагшадай һандарааһан ба үшөө һэргээн бодхоогдоогүй трамвайнуудые һэргээн бодхоохо ба шэнэ трамвайнуудые 8 городуудта бариха гэжэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаа.

Мүнөө хүдэлжэ байгаа трамвайнуудай хүдэлмэриие нилээд һайжаруулха ба шэнэ трамвайнуудые бариха ябадал болбол пассажирнуудые тээхэ хэрэгые 45 онойхитой сасуулбал 1950 ондо 70 процентээр олон болгохо арга олгоно.

Табанжэлэй эсэстэ ходо ябажа байха автобусна холбоон РСФСР-эй 335 городуудта хүдэлхэ юм.

Троллейбуснэ холбоон Ростов-на-Донуда һэргээн бодхоогдожо байна, хэдэ хэдэн городуудта троллейбуснэ холбоон шэнээр эмхидхэгдэнэ. Троллейбуснэ шугамай утань сэрэгэй урда тээхи хэмжээтэй сасуулбал табанжэлэй эсэстэ 2,2 дахин ехэ болохо юм.

Водопроводууд ба канализациие үргэдхэхэ талаар ехэхэн хүдэлмэринүүд хараалагдаа. РСФСР-эй городуудтахи коммунальна водопроводуудай хүсэниинь сэрэгэй урда тээхи хэмжээнһээ 46,3 процент ехэ болохо, тиихэдэ канализационно нүхэнүүдэй утань 13,6 процент ехэ болоно. РСФСР-эй 49 городуудта мүнөө байгаа водопроводуудые үргэдхэхэ тушаа хүдэлмэри ябуулагдаха юм. 31 городто канализацинь һэльбэн заһагдаха ба үргэдхэгдэхэ байна. Тэрээнһээ гадна 6 городуудта шэнэ канализаци байгуулагдаха юм.

Табанжэлэй эсэстэ сэрэгэй урда тээхи үеынхитэй жэшэбэл РСФСР-эй городуудтахи ниитэгородской баниинуудай тоо 22 процентээр олон болоно.

Арадай гэгээрэлэй талаар городто ба мүн худөөдэшье үхибүүдые 7 наһанһаа эхилжэ бүгэдэниитын уялгата һуралсалда хабаадуулха, дунда һургуулитай хүнүүдые олошоруулха ба һургуулида үхибүүдые һургаха болон хүмүүжүүлхэ ябадалай шанарые дээшэлүүлхэ гэһэн зорилгоһоо табанжэлэй түсэб үндэһэ абана.

Табанжэл соо 1080 городской һургуулинууд ба 4.210 худөөгэй һургуулинууд һэргээн бодхоогдохо ба баригдаха байна. Табанжэлэй эсэс дээрэ РСФСР-эй гэгээрэлэй Министерствын эхин, 7 жэлэй ба дунда һургуулинуудай тоо 114.150 болохо ба һургуулида һурагшадай тоо 17.484 мянган хүн болохо байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ ба РСФСР-эй хэдэн районуудай саг зуурын эзэмдэлгэдэ ороод байһан үедэ нормальна эрдэм болбосорол һургуулида абажа шадаагүй байһан тиимэ залуушуулые һургаха гэһэн зорилго мүн лэ табигдана.

Эхин, долоонжэлэй ба дунда һургуулинуудые үндэр мэргэжэлтэй багшанараар хангахын тулада табанжэлэй турша соо 135 мянган багшанарые педагогическа һуралсалай дээдэ заведенинүүдтэ ба 168,6 мянган багшанарые педагогическа училищинуудта һургажа бэлэдхэхэ гэжэ хараалагдана.

Һурагшадые бэлэдхэхэ талаар материальна базые һайжаруулхын тулада табанжэл соо 20 городуудта педагогическа институдуудай һуралсалай байрануудые һэргээн бодхоохо ба бариха гэжэ түлэблэгдөө. Һургуулида хэрэгтэй болохо ном дэбтэр, бэшэхэ зураха зүйлнүүд ба мүнөө үеын һуралсалай наглядна хэрэгсэлнүүд ба лабораторно түхеэрэлгээр хүсэд хангаха гэжэ табанжэлэй түсэб хараална.

Һүүлэй жэлнүүдтэ, дайн сэрэгэй хүндэ хүшэр саг байһаншье һаань, советскэ һургуулиие бүхэжүүлхэ талаар шухала хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Эдэ хэмжээ-ябуулгануудай тоодо иимэ юумэнүүд ороно гэбэл: үхибүүдые 7 наһанһаа эхилжэ һургалга, дүүргэлтын экзаменуудые дүрбэдэхи ба долоодохи классуудта болон мүн болбосоролой аттестадые абахын тула экзаменуудые бии болгоһон ябадал, тусгаар илгарһан һурагшадта алтан ба мүнгэн медальнуудые үгэдэг болоһон ябадал, томо томо городуудта хүбүүд ба басагадые амяарынь һургадаг болоһон ябадалнууд болоно. Үхибүүдые һургаха шанар дээшэлүүлхэ, һургуулида жаяг заршамые бүхэжүүлхэ ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха ябадалда зорюулагдаһан эдэ бүхы хэмжээ-ябуулганууд өөрынгөө үлэмжэ һайн үрэ дүнгүүдые үгөөд байна.

Наукануудай үндэһэн заабаринуудые хүсэд шудалжа, һуралсалай дээдэ заведенинүүдтэ һайнаар һуража шадаха һурагшадые бэлэдхэхын зорилгоор советскэ багшанар болон арадай гэгээрэлэй органууд хадаа советскэ һургуулиин хүдэлмэриие һайжаруулха талаар эхилһэн ашагтай һайн хэмжээ-ябуулгануудаа хурдан түргэнөөр дүүргэхэ зэргэтэй.

Табанжэлэй **түсэб хүүгэдэй эмхи-зургаануудые** саашадань олон болгохо ба тэдэнэй хүдэлмэриие һайжаруулха гэжэ хараална. РСФСР-эй министерствонүүд ба албан зургаануудай хүүгэдэй садуудта байгаа үхибүүдэй тоо 1950 ондо сэрэгэй урда тээхи хэмжээнтэй жэшээлбэл 1,5 дахин нэмэхэ ба хүүгэдэй гэрнүүдтэхи үхибүүдэй тоо хоёр дахин, саг үргэлжын хүүгэдэй яслинуудтахи үхибүүдэй тоо сэрэгэй урда тээхи хэмжээнтэй жэшээлбэл 37 процент, хүүгэдэй сезонно яслинуудтахи үхибүүдэй тоо 12 процент нэмэхэ байна.

Хүдэлмэришэд, колхозникууд ба интеллигенциин ургажа байгаа культурна эрилтые хангахын зорилгоор **театр ба кинотеатрнуудые** һэргээн бодхоохо ба үргэдхэхэ гэжэ табанжэлэй түсэб хараална. 1950 он театрнуудай тоо республика дотор 443 хүрэхэ ба хүүгэдэй хүгжэмтэ ба уранһайханай һургуулинуудай тоо 295 хүрэхэ байна.

Табанжэлэй турша соо эзэмдэлгэдэ ороһон 10 городуудта театрнуудые һэргээн бодхоохо ба мүн 7 шэнэ томо театрнуудые, тэрэнэй тоодо Москвада Вахтанговай ба Немирович-Данченкын нэрэмжэтэ театрнуудые барижа дүүргэхэ гэжэ хараалагдана.

Киноустановкануудай тоо сэрэгэй урда тээ 17.900 байһанаа 1950 ондо 29.830 хүртэрөө олошорхо байна. Энэ хадаа районно центр болон городской түхэлэй һуурин газар бүхэниие стационарна установкоор хангаха, худөө нютагуудай киногой тоо нилээд үргэдхэхэ арга олгохо байна.

Табанжэлэй турша соо 82 городской кинотеатр ба 268 худөөгэй кинотеатрнууд һэргээн бодхоогдохо ба баригдаха байна.

Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин талаар сэрэгэй урда тээ байһан культурын гэрнүүд, библиотекэнүүд, худөөгэй клубууд ба уншалгын байшангуудые һэргээн бодхоохо ба үргэдхэхэ, тэдэнэй хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха гэжэ хараалагдана.

Арад зондо хэрэгтэй элдэб ном ба журналнуудые гаргахын зорилгоор **полиграфическа база ба хэблэлэй хэрэг** нилээдгүй ехээр үргэдхэгдэхэ байна. РСФСР-эй ОГИЗ-эй типографинууд ном ба журналнуудые нилээд ехээр гаргадаг болохо. Энээнтэй нэгэн хамта хэблэжэ байгаа учебнигүүд, номууд ба журналнуудые зохёожо шэмэглэхэ ябадалай шанар һайжаруулагдаха юм.

Арадай элүүрые хамгаалха талаар табанжэлэй түсэб болбол больницанууд, поликлиникэнүүд, амбулаторинуудые хүсэд дүүрэн һэргээн бодхоохо ба үргэдхэхэ, арад зониие медицинскэ талаар хангаха ябадалые нилээд һайжаруулха гэһэн зорилго табина. РСФСР-эй элүүрые хамгаалгын Министерствын юрэнхы ба тусхай больницануудай койконуудай тоо 545 мянга хүртэрөө гэхэ гү, али сэрэгэй урда тээхи хэмжээнтэй жэшээлбэл 37,5 процент ургаха байна.

22 мянган койкотой городской больницануудые ба 21 мянган койкотой худөөгэй больницануудые табанжэл соо һэргээн бодхоохо ба шэнээр бариха гэжэ хараалагдана.

Хүдэлмэришэд, колхозникууд ба интеллигенциин амарха гэрнүүд ба санаторинууд дүүрэн һэргээн бодхоогдохо байна. Гансахан РСФСР-эй элүүрые хамгаалгын Министерствын санаторинууд ба курортнуудта амарха хүнүүдэй тоо 90 мянга хүрэхэ байна.

Гүрэнэй ба социальна тэдхэмжын талаар наһа бараһан сэрэгшэдэй бүлэнэрэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидуудай, сэрэгэй алба хаагшадай бүлэнэрэй болон ажалай инвалидуудай материально-ажаһуудалай байдалые болон ажалдаа түбхинэхэ ябадалые саашадань һайжаруулха гэжэ хараална. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидууд ба ажалай инвалидуудые медицинскэ талаар хангаха ябадалые һайжаруулха ба мүн тэдэниие эрхим шанартай протезүүдээр хангаха гэжэ хараалагдана.

Инвалидуудые үйлэдбэриин һуралсалда хабаадуулха болон ажалда оруулха ябадалые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэһэн зорилго инвалидуудай кооперациин үмэнэ табигданхай.

Эд бараанай эрьесын талаар табанжэлэй түсэб болбол РСФСР-эй гүрэнэй ба кооперативна худалдаа-наймаанай хэмжээе 1950 ондо (1945 ондо үнэ сэнгэй доошоо ороһон ябадалые хараадаа абажа) 191 миллиард түхэриг хүртэр ехэ болгоохо гэжэ хараалагдана, энэ хадаа 1940 оной эд бараанай эрьесын үнэ сэнгые тухайлжа харабал 28 процент дээгүүр болоно.

ССР Союзай табанжэлэй түсэб тухай Хуулитай зохилдуулан 1946 ба 1947 онуудта арад зониие карточкаар нормошолон хангаха ябадалһаа үргэн советскэ худалдаа-наймаанда шэлжэн орохо ябадал хүсэлдэхэ байна. Үргэн хэрэглэлэй элдэб зүйлэй эд бараанууд ба эрхим шанарай эдеэ хоолой зүйлнүүдые тэрээнэй тоодо эдеэ хоолой продуктнууд, бүд хубсаһа, гутал, мебель, элдэб амһарта болон культурна ба гэр байрын һуудалай бусад шухала зүйлнүүдые арад зондо үйлэдбэрилэн гаргажа худалдаха ябадал ехэ болохо байна.

Гүрэнэй болон кооперативна худалдаа-наймаанай газарнууд һэргээн бодхоогдожо олошорхо. Колхозно худалдаа-наймаан саашанхи хүгжэлтэе олохо юм.

Дэлгэрэнгы советскэ худалдаа-наймаанай оршон байдалда хүдэлмэрилхөөр худалдаа-наймаанай газарнуудые бэлэдхэхэ гэһэн тон ехэ зорилго худалдаа-наймаанай эмхи зургаануудай үмэнэ табигданхай.

Арад зоной ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ талаар шэнэ табанжэлэй табиһан программа иимэ байна. Энэ программа соо советскэ хүнүүд тухай, тэдэнэй материальна үнэр баян байдал тухай коммунистическэ партиин оролдолго, нүхэр Сталинай оролдолго харагдана гээшэ.

РСФСР-эй экономическа районуудай арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ түсэб

Табанжэлэй түсэбэй шухалын шухала зорилго хадаа эзэмдэлгэдэ ороһон районуудта ажахые һэргээн бодхоохо ба бүхы РСФСР соо үйлэдбэриин хүсэнүүдые зүбөөр хубаарилан табихые хангахын зорилгоор республикын бүхы областьнуудта арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ ябадал болоно.

Эзэмдэлгэдэ ороһон РСФСР-эй районуудта угаа ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй байна. Эдэ районуудта немецкэ булимтарагшад хадаа 249 миллиард түхэригэй хэмжээнэй материальна гарзэ ушаруулжа, ажахы ба культурада айхабтар ехэ һандарал хэһэн байна гэжэ мэдээжэ.

Немецкэ эзэмдэгшэдэй һандаргаһан ажахые һэргээн бодхоолго үшөө дайнай ябажа байха үедэ эхилһэн ба амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байгаа. Дайн сэрэгэй хүндэ хүшэр ушар байдалнуудта Советскэ правительство хадаа һэргээн бодхоолгын хүдэлмэринүүдые хэхэ хэрэгтэ хэрэгтэй зөөри зэмсэгүүдые оложо шадаа. Энэ болбол Советскэ гүрэнэй яһала бүхэ голтой байһаниинь батална гээшэ.

Эзэмдэлгэдэ ороһон РСФСР-эй районуудта 1942—1945 онуудта гансахан дээрэһээ һомологдоһон капитальна вложенинүүдые тоолоходо 10800 миллион түхэриг болоно. Томохон ажаүйлэдбэриин предприятинуудай олонхинь үйлэдбэриингөө зарим хүсөөр, 47 мянгаһаа олон колхозууд, 785 совхозууд ба 1300-һаа олон машинно-тракторна станцинууд һэргээн бодхоогдоһон ба хүдэлмэрилжэ эхилһэн байна. 4700 мянган дүрбэлжэн метр гэр байрын гүрэнэй фонд, хэдэн мянган һургуулинууд ба больницанууд һэргээн бодхоогдоо.

Тиигэбэшье һандаргагдаһан районуудта хэгдэхэ һэргээн бодхоолгын хүдэлмэринүүдэй багахан хубинь мүнөө үедэ гүйсэдхэгдөөд байна.

Табанжэлэй түсэб болбол эзэмдэлгэдэ ороһон районуудта 34600 миллион түхэригэй хэмжээнэй капитальна хүдэлмэринүүдые, тэрэ тоодо республиканска ба нютагай ажахын талаар 5760 миллион түхэригэй хэмжээнэй хүдэлмэринүүдые хэхые хараална.

Ажаүйлэдбэриие, худөө ажахые, түмэрзамай ба уһан замай транспортые һэргээн бодхоохын тула ехэхэн хүдэлмэринүүдые ябуулхаар хараалагдана.

Табанжэл соо 2643 мянган дүрбэлжэн метр хэмжээтэй гэр байрын нютагай соведүүдэй фонд, 342 мянган һууритай городуудай һургуулинууд, 19 мянган оронуудтай больницанууд хүдэлмэрилжэ эхилхэ һотой. Худөө нютагуудта колхозникуудай 403 мянган байрын гэрнүүд баригдаха байна.

Немецкэ эзэмдэгшэдэй һандаргаһан городуудта, тэрэ тоодо Сталинград, Ростов-на-Дону Краснодар, Новороссийск, Ставрополь, Симферополь, Севастополь, Воронеж, Орел, Курск, Смоленск, Вязьма, Калинин, Великие Луки, Брянск, Калуга, Новгород, Псков ба бусад городуудта гэр байрын ба коммунальна ажахые һэргээн бодхоохоор хараалагдана.

Эдэ бүхы хүдэлмэринүүдые гүйсэдхэлгэ хадаа немецкэ эзэмдэлгын хүндэ хүшэр хойшолонгуудые усадхаха арга олгоод, һандаргагдаһан районуудай экономикын ба культурын шэнэ һалбарилтые хангаха, эдэ районуудай арад зондо шанга шадалтай ажабайдалтай болохын түлөө шухала арга нүхэсэлнүүдые байгуулха арга олгохо байна. Һандаргагдаһан районуудай ажахые һэргээн бодхоолго хадаа бүгэдэ арадай ехэхэн зорилго мүн.

Энэ зорилгые богонихон болзор соо шиидхэжэ бидэнэр шадахабди, шиидхэхэ һотойшьебди.

СССР-эй Верховно Соведээр абтаһан табанжэлэй түсэб тухай Хуулитай тааралдуулан, РСФСР-эй экономическа районуудта иимэнүүд хүдэлмэринүүдые хэхэ гэжэ хараалагдана:

Европейскэ хубиин хойто зүгэй районуудта— печорско нүүрһые малтан абалга ехэ болохо, Ухтинска бассейндэ газ ба нефть малтан абалга үргэдхэгдэхэ, ой модоной ажаүйлэдбэри али болохоор хүгжөөгдэхэ болоно. Ашаг шэмэ ехэтэй һү үгэдэг малажалые, тэрэ тоодо алдарта холмогорско үүлтэрэй эбэртэ бодо малнуудые дахин үсхэхэ ябадал хангагдана. Холын Хойто Зүгэй районуудта бугануудые үсхэхэ ажал ехээр хүгжөөгдэхэ байна.

Баруун-хойто зүгэй районуудта ажаүйлэдбэриин бүхы һалбаринууд, илангаяа машино-бүтээлгэ һэргээн бодхоогдохо ба улам саашадаа хүгжөөгдэхэ байна. Ленинград шадар ба Ленинградска областьдо шэнэ металлургическа завод, газова ба сланец болбосоруулха заводууд баригдахаар хараалагдана. Республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэриин предприятинууд, тэрэ тоодо 171 миллион хэһэг кирпиисэнүүдые хэхэ кирпиисын заводууд. Новгородско областьдо шаажанай заводууд, Псковско областьдо мебельнэ предприятинууд, Ленинградска областьдо граммофонно пластинкануудые хэхэ фабрика һэргээн бодхоогдохо юм.

Новгородско ба Псковско областьнуудта ута-улһа тарилгын талмайнууд, мүн тэрэшэлэн һү үгэдэг малажал һэргээн бодхоогдохо байна. Ленинградые һүнэй продуктнуудаар ба овощоор хангахын тула хартаабхын-овощно болон малажалай базанууд нилээд ехээр үргэдхэгдэнэ.

Ороной томохон индустриальна ба культурна центр болохо Ленинград городые һэргээн бодхоохоор хараалагдана. Ленинград городто метрополитенэй түрүүшын ээлжээе барижа, ашаглалгада үгэхөөр тухайлагдана. Ленинградые газификацилха талаар үргэн ехэ хүдэлмэринүүд хэгдэхэ байна. Ленинград шадарай ордонууд ба памятнигуудые һэргээн бодхоогдохо юм

Центрын районуудта түлищын-энергическэ базые, хара металлургиин нютагай түүхэй эдүүдэй базые али болохоор үргэдхэлгэ ба бэхижүүлгэ, ажаүйлэдбэриин бүхы һалбаринуудта продукцинуудые бүтээн гаргаха ябадалые ехэ болгохо ябадал хангагдана. Подмосковно бассейндэ 18 миллион тонно нүүрһэ малтан гаргаха хүсэтэй 66 нүүрһэнэй шэнэ шахтанууд ашаглалгада оруулагдаха байна. Тульска ба Липецкэ руднигуудай үйлэдбэриин хүсэнь үргэдхэгдэхэ, Курска магнитна аномалиин база дээрэ руднигууд баригдаха байна. 349 миллион кирпиисэ хэхэ кирпиисын заводууд Москвада ба Московско областьдо, 157 мянган тонно нюдэгдэһэн мел үйлэдбэрилхэ хүсэтэй мелэй завод Курска ба Воронежско областьнуудта хүдэлмэрилжэ эхилхэ юм. Орон соо томохон болохо Калининска областиин хлопчатобумажна предприятинууд һэргээн бодхоогдоно. Москва городой, Московско, Тульска ба Горьковско областьнуудай нютагай ажаүйлэдбэриин ба олзобориин кооперацинуудай предприятинуудта үргэн хэрэглэлэй металлическа зүйлнүүдые, хүгжэмэй инструментнүүдые, һургуулиин ба бэшэгэй хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгые һэргээн бодхоохо ба дайнай урда тээхи хэмжээһээ ехэ болгохо гэжэ хараалагдана. Смоленскэ, Курска, Орловско, Воронежско областьнуудта нютагай ажаүйлэдбэриин ба олзобориин кооперацинуудай предприятинуудые һэргээн бодхоохоор хараалагдажа байна.

Центрын районуудай худөө ажахые һэргээн бодхоолго ба хүгжөөлгэдэ ехэхэн анхарал табигдана. Улһа үйлэдбэрилгын талаар орон соо томохон районууд болохо Смоленскэ, Великолукска, Калининска, Ярославска, Костромской, Ивановска, Горьковско ба Кировскэ областьнуудта ута-улһа тарилгын талмай һэргээн бодхоогдохо ба нилээд ехээр үргэдхэгдэхэ байна. Крахмало-паточна ажаүйлэдбэридэ хэрэгтэй түүхэй эдүүдэй база байгуулагдаха, сахарна свеклагай тарилга һэргээн бодхоогдохо ба тэрэнэй ургасые нилээд ехэ болгохо гэжэ хараалагдана.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

РСФСР-эй Верховно Соведэй VII-дохи Сесси

1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб

РСФСР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ нүхэр Д. Д. Дегтярь гэгшын элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 2-дохи нюурта).

ютагай эрхим һайн ярославска, костромской, сногорбатовска үүлтэрэй, мүн тэрэшэлэн симтальска ба швицкэ үүлтэрэй эбэртэ бодо ма дахин үсхэхэ ба саашадань хүгжөөхын талаар жээнүүд абтажа байна. Дэгэл оёходо һайн итай хонинной ажал мүн һэргээн бодхоогдохо ба шадаа хүгжөөгдэхэ юм. Эрхим үүлтэрэй романска хониинуудые үсхэдэг тутаевска племенной здингые али болохоор бэхижүүлхэ, ябадал гагдаха ёһотой.

осквагай, томохон городууд ба ажаүйлэдбэ пентрнүүдэй шадар хартаабхын-овощно ба жалай база, дулаалга-парнигуудай ажахы ноор хүгжөөгдэхэ байна.

осква городые шэнэдхэн зохёон байгуулха ральна түсэбые бэелүүлхэ талаар хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ юм. Табанжэл соо 3 мил дүрбэлжэн метр хэмжээнэй гэр байрын ай баригдаха ёһотой. Городой пассажирска спорт нилээд һайжаруулагдаха ба город шай түмэр замай харилсаае саашадань электрицилха ябадал бэелүүлэгдэнэ.

волжьеын районуудта нефть малтан абалга. болбосоруулга, тракторнууд ба локомобильные үйлэдбэрилгэ нилээд ехээр үргэдхэгдэхэ, мобильнуудай үйлэдбэрилгые эмхидхэхэ яба хараалагдана, байгаалиин газые абалга ехэ огдохо юм. Нютагай ажаүйлэдбэриин ба олриин кооперациин предприятинуудта гутал һа, хлопчатобумажна бүдүүд, трикотажна ба зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ һэргээн бодхоог ба дайнай урда тээхи хэмжээһээ ехэ болохо .

волжьедо ороoһо тарянай базые һэргээн оохо ба тогтууритай ургаса хангахын талаар н хүдэлмэринүүдые хэхээр хараалагдана. ой шэниисын тогтомол сортнуудай тарилга болгогдохо юм. Товарна бахчеводство һэр бодхоогдохо ба үргэдхэгдэхэ, волго-ахтубин айоной талмайе уһалха талаар хүдэлмэри ябуулагдаха байна.

лининградай ажаүйлэдбэри ба городой ажахэн бодхоогдохо байна.

то Кавказай ба Крымэй районуудта—Рос о областьдо нүүрһэнэй шахтанууд һэргээн огдохо, Майкоп, Грозный шадар ба Дагес АССР-эй районуудта нефтяной үйлэдбэри, Новороссийскда цементнэ заводууд һэргээн огдохо юм. Республиканска ба нютагай хоолой ба мяха-һүнэй ажаүйлэдбэриин риятинуудые һэргээн бодхоохо талаар ехэ, үдэлмэринүүд ябуулагдаха байна. Ставро о хизаарта тоһоной заводуудые, Ростовско, кэ областьнуудта ба Краснодарска хизаарта ай комбинадуудые һэргээн бодхоолго ба р барилга хараалагдана: орон соо томохон Бесланска маисова комбинат һэргээн бодохо байна.

оһо таряа ба үнэтэ техническэ болон тоһоной рануудые ехээр үйлэдбэрилдэг эдэ районуудөө ажахы һэргээн бодхоогдохоор хараалаг раснодарска хизаарта рис тарихын түлөө га талмайнуудые уһалха талаар хүдэлмэринүүд байна. Садууд ба винограднигууд нилээд үргэдхэгдэхэ юм. Хойто Кавказай Хара да рье шадарта сайн плантацинууд ба цитрукультуранууд хүгжөөгдэхэ юм. Нэгэ доро на шэрүүн нооһотой хонинуудай тоо толгойе байгуулха ба нилээд ехээр олон болгохо. рэшэлэн колхозуудай мориной фермэнүүдые мориной заводуудые хүгжөөхөөр хараалагда-

ба Кавказай курортнуудые һэргээн бод талаар ехэхэн хүдэлмэринүүд ябуулагдаха

ай районуудта табанжэл соо жэлдээ 19 тонно нүүрһэ малтан гаргаха хүсэтэй та ба разрезүүдые ашаглалгада оруулха, Тагильска ба Челябинска металлургическа дай барилгые гол түлэбтэ дүүргэхэ, урда зэд хайлуулха комбинадай түрүүшын ээл риха ба хүндэ машино-бүтээлгын шэнэ за барижа дүүргэхэ, хоёрдохи калийна комбинат гэжэ хараалагдана. Гидростанцинуудые бариха ябадал хараалагдана, Кама дээрэ гидростанциин түрүүшын ээлжээ баригда глалгада оруулагдаха байна. Ороной эдбэриин томохон база болохо Уралай ар хадаа табанжэлэй эсэстэ үшөө ехэ

ажаүйлэдбэриин түргэн ургалтын хажуу банжэлэй эсэстэ нютагай ажаүйлэдбэриин бориин кооперацинуудай бүтээн гаргаһан дайнай урда тээхи хэмжээһээ 3 дахин ехэ болохо юм.

он городуудые ба ажаүйлэдбэриин центр тойрон хартаабхын овощно ба малажалай нилээд ехээр бэхижүүлэгдэхэ ба улам хүгжөөгдэхэ байна.

оной тоо ехээр ургахатай хамта Уралай ай гэр байрын ба коммунальна ажахы ехоор бэхижүүлэгдэхэ ба үргэдхэгдэхэ

Сибириин районуудта—жэлдээ 18 мил но нүүрһэ малтан гаргаха хүсэтэй 30 шах Кузбасста ашаглалгада оруулагдахаар дана, Горно Шоридохи түмэрэй рудае балгые ехэ болгохоор, шэнэ металлурги водой барилгые үргэлжэлүүлхээр, машино нилээд үргэдхэхөөр, Новосибирскдэ хлоп жна комбинадые барихаар хараалагда доро республиканска ба нютагай ажаүй бүхы һалбаринуудые улам саашань р хараалагдана. Энээнэй ашаар РСФСР-эй нютагай ажаүйлэдбэриин ба олзобориин кооперацинуудай бүтээн гаргаһан валова продукцида эдэ районуудай бүтээһэн продукциин удельнэ хэмжээ табанжэлэй эсэстэ дайнай урда тээхидэ орходоо 2 дахин ехэ болохо байна.

Баруун Сибириин районуудта ороoһо тарянай ба тоһо үйлэдбэрилгын томохон база болохо эдэ районуудай үүргые дахин бадаруулхые хангахын тула ороoһо тарянай ажахы ба ашаг шэмэтэ малажал али болохоор бэхижүүлэгдэхэ ёһотой.

Баруун Сибириин городуудай, илангаяа Кузбассай гэр байрын ба коммунальна ажахые улам саашадань хүгжөөхөөр хараалагдана.

Зүүн Сибириин районуудта хара металлургиие хүгжөөхөөр, шэнгэн түлишын томохон ажаүйлэдбэриие байгуулхаар хараалагдана. Хлопчатобумажна комбинадай 2-дохи ээлжээн хүдэлмэрилжэ эхилхэ байна. Нютагай ажаүйлэдбэриин ба олзобориин кооперацинуудай бүтээн гаргаһан продукци табанжэлэй эсэстэ дайнай урда тээхи хэмжээһээ 2 дахин ехэ болохо юм. Красноярска хизаарта ороoһото культурануудай тарилга нилээд ехээр үргэдхэгдэхэ, мяха үгэдэг малажал ехэ болохо, илангаяа Читын областьдо ба Бурят-Монголой АССР-тэ, Якутска АССР ба холын Хойто Зүгэй районуудта бугануудые үсхэхэ ажал ехээр хүгжөөгдэхэ юм, энэ хадаа эдэ районуудай хүдөө ажахын шухала һалбари гээшэ. Зүүн Сибириин городуудай гэр байрын ба коммунальна ажахые бэхижүүлхэ ба хүгжөөхэ талаар хүдэлмэринүүдые ябуулхаар хараалагдана.

Алас Дурна зүгэй районуудта нүүрһэ малтан абалгые ехэ болгохо, үнгэтэ металлургиие хүгжөөхэ, сахалинска нефтяной үйлэдбэринүүдые нилээд ехээр үргэдхэхэ, загаһа барилгые али болохоор хүгжөөхэ, илангаяа Урда Сахалинай областиин ба Камчаткын районуудта хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана.

Бусад районуудһаа эдеэ хоолой зүйлнүүдые асарха ябадалые багадхахые хангаха зорилготойгоор, хүдөө ажахые, илангаяа овоще-хартаабхын базые бэхижүүлхэ талаар хүдэлмэринүүд хэгдэхэ байна.

Табанжэлэй түсэбтэ РСФСР-эй составта ородог **автономно республиканууд, автономно областьнууд ба национальна округуудай** ажахы ба культурые саашадань ургуулха хэрэгтэ тусхай анхарал хандуулагдана. Табанжэлэй эсэстэ автономно республикануудта бүхыдөө нютагай ба республиканска ажаүйлэдбэриин дайнай урда тээхи үйлэдбэрилгын хэмжээ 1,5 дахин ехэ болохо юм.

Табанжэлэй эсэстэ һургуулинуудай тоо дайнай урда тээхи хэмжээтэй сасуулбал 10 процентээр үргэдхэгдэхэ, кино-установкануудай тоо 2,5 дахин, больницануудай оронуудай тоо 50 процентээр олон болохо байна.

Автономно республиканууд, областьнууд ба округуудай ажахы ба культурые саашадань хүгжөөхын хэрэгтэ табанжэлэй түсэбөөр нилээд ехэ питальна вложенинүүд үгтэхөөр хараалагдана.

НҮХЭД ДЕПУТАДУУД!

Дайнай хойто тээхи табанжэлые амжалтатайгаар дүүргэлтэ хадаа бүхы советскэ арадай хүсэ зоригые ехэхэнээр шангадхахые, советскэ ба ажахын эмхизургаануудай хүдэлмэринүүдэй эмхидхэлые хэлбэришэгүйгөөр һайжаруулхые, арадай ажахыда байһан резервнүүдые али болохоор ашаглахые эрихэ байна.

Түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ажалай бүтээсые саашадань ургуулхые хангаха ябадал хадаа түрүү зэргын удхашанартай гээшэ. Имагтал ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ хадаа манай ороной материальна үйлэдбэрилгын ургалтын шухала нүхэсэлэнь болохо ёһотой. Энээниие хангахын тула предприятинуудта ажалай эмхидхэлые нилээд һайжаруулха, үйлэдбэрилгые үргэнөөр механизацилха, хүдэлмэришэдэй мэргэжэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байха хэрэгтэй.

Түсэбые дүүргэхэдээ үндэр ехэ бүтээсые туйлаха хэрэгтэ хүдэлмэришэд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй материальна урмашалгые дээшэлүүлхэ шухала. Энэ зорилгоор хэһэн хүдэлмэриин хэмжээгээр түлэхэ ба шан үгэхэ системые саашадань нарижуулха, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай салин хүлһэндэ үйлэдбэриин даалгабариие дүүргэһэнэй ба үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө үгтэхэ шангай хубиие саг үргэлжэ ехэ болгожо байха хэрэгтэй.

Үйлэдбэрилгые улам саашадань дэлгэрүүлхэ ябадалда бии байһан үйлэдбэрилгын түхеэрэлгэнүүдэй техническэ хүсые хүсэдөөр ашаглаха ба үйлэдбэрилгэдэ болон барилгада мүнөө үеын эгээн шэнэнүүд механизмууд ба түхеэрэлгэнүүдые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ ябадал шухала нүхэсэл болоно.

Энээнэй хажуугаар манай предприятинуудай хүдэлмэриин экономическа байдалые һайжаруулха, олзо нэмэриин ажахын тоосооной удхашанарые дээшэлүүлхэ, бүтээһэн продукциин өөрын сэнгые саг үргэлжэ химдаруулжа, үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудай олзо нэмэриие дээшэлүүлхэ, эзэн бусаар хандажа ба бүтээсэ багатайгаар ажаллажа, гарза хэхэ ябадалтай, түүхэй эдүүдые, материалнуудые, түлишые, электроэнергиие ба мүнгэн зөөриие арбилха гуримай түлөө үргэн тэмсэл хаа-хаанагүй дэлгэрүүлхэ шухала байна.

Эдэ бүхы резервнүүд хадаа шэнэ табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ашаглагдаха ёһотой.

Манай партиин ба Советскэ правительствын уряалаар манай ороной хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигенци болбол табанжэлэй түсэбые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын хэрэгтэ зорюулагдаһан ехэхэн хүдэлмэринүүдые дэлгэрүүлээд байна. Шэнэ табанжэлэй түрүүшын жэл болохо 1946 оной түсэбые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөн үдэр ерэхэ бүри улам дэлгэрнэ.

Орон соо хүсэтэ ажалай шэнэ дэбжэлтэ үргэдэжэ байна.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө энэ бүгэдэ арадай хүдэлөөндэ Российска Федерациин арадууд элитэ һуури эзэлжэ байна.

Шэнэ табанжэлэй угаа ехэ хэмжээнэй хүдэлмэринүүд хадаа ажаүйлэдбэриие, хүдөө ажахые, транспортые ба барилгые ударидахын тула өөрынгөө эмхидхэлэй хүдэлмэриие үшөө дээшэнь табихые советскэ ба ажахын эмхизургаануудые уялгална. Эрдэм ба культурын хүдэлмэрилэгшэд болбол советскэ культура ба искусствын техническэ хүгжэлтэ ба саашанхи һалбаралтые хангаха ёһотой.

Эдэ зоригонуудые манай арад бэелүүлжэ шадаха. Үшөө 1918 ондо Ленин хадаа «...үнэхөөрөө хүсэн түгэс ба үнэр баян Русиие байгуулхын тула материал манай байгаалиин баялигуудташье, мүн хүн зоной хүсэ зоригой запасташье, мүн арадай творчестводо агуу ехэ революциин олгожо үгэһэн гайхамшаг һайхан далайсадашье бии» гэжэ хэлээ һэн.

Эдэ гайхамшагта үгэнүүд хадаа үшөө түрүүшын гурбан табанжэлнүүдые дүүргэхэ үедэ Ленин-Сталинай партиин хүтэлбэри доро манай ороноор бэелүүлэгдэһэн байгаа.

Шэнэ табанжэлые дүүргэһэнэй эсэстэ манай орон болбол үшөө ехэ хүсэтэй, үшөө ехэ бүхэ, үшөө ехэ баян болохо байна. цплкдэ тж

Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро, агуу ехэ түрэл нүхэр Сталинай ударидалгаар Советскэ Союзай бүхы арадуудтай аха-дүүгэй эбдэршэгүй эб найрамдалтай Российска Федерациин арадууд шэнэ табанжэлэй түсэбые, манай агуу ехэ социалистическэ держава—Советскэ Социалистическэ Республиканuудай Союзай һалбаран мандаха ба хүсэн түгэс болохо түсэбые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхые хангаха байна.

(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалган).

Депутат Д. Ц. Цыремпилоной үгэ

(Бурят-Монгол АССР-эй Улан-Удын округ)

Нүхэд депутадууд! Биданэрэй зүбшэн хэлсэжэ байгаа РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб болбол угаа ехэ түүхэтэ шухала документ мүн. Шэнэ табанжэлэй түсэбэй проект болбол дайнай һүүлдэ манай экономикые шэнэдхэн байгуулха эрилтэнүүлтэ ба Советскэ Гүрэнэй экономическа хүсэн шадалай саашанхи ургалтын, республикын ажалшадай культурын ба материальна хэмжээнэй дэбжэлтын зорилгонуудта хүсэд таараха байна.

Дүрбэн жэл соо болоһон дайнай һүүлээр советскэ арадай урда табигдаһан айхабтар ехэ зорилгонууд хадаа советскэ арадта эли тодо перспективэ ба өөрынгөө ерээдүй тухай эли тодо найдабари бии байһаниие гэршэлэн харуулна. Гансал советскэ социалистическэ державын илагша-арад энэ зорилгонуудые дүүргэжэ шадаха байна.

Манай ороной ажалшад гурбан сталинска табанжэлнүүдые амжалтатайгаар бэелүүлһэнэй айхабтар ехэ дүй дүршэлтэй, тэдэнэйнь угаа ехэ удхашанар хүн түрэлтэнэй зэбүүн муухай дайсан болохо немецкэ фашизмтай ба японско агрессортай хэһэн хатуу шанга тулалдаанда эли тодоор харуулагдаһан байгаа. Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ үзэгдөөгүй хатуу шанга дайн сэрэгтэ манай Советскэ гүрэн бүхы шалгалтануудые барижа гараһан ба дайнһаа илагша болон гараһан байна.

Нүхэр Сталин болбол 1946 оной февралиин 9-дэ Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрэ өөрынгөө түүхэтэ үгэ соо иигэжэ хэлээ һэн: „Дайн болбол советскэ олонациональна гүрэнэй байгуулалта хадаа шалгалтаяа амжалтатайгаар барижа гараа гэжэ, дайнай үе соо үшөө ехээр бүхэжэһэн ба яһала бүхэ голтой гүрэнэй байгуулалта байһан байна гэжэ харуулба“.

Илаһан социализмын орон дотор зол жаргалтай, хүхюу баяртай ажабайдалые мэдэжэ абаһан советскэ хүнүүд болбол манай Эсэгэ ороной олониитын ба гүрэнэй байгуулалтые алдаршуулан омгорхохо ёһоороо омгорхоно. Тэдэнэр болбол социалистическэ Эхэ ороной хүсэн шадалай үндэһэн, олонациональна советскэ арадай сэсэглэн һалбаралгын ба зол жаргалай үндэһэ һуури болохо Советскэ Союзай арадуудай эбдэршэгүй хани барисаае бүхэжүүлнэ ба хүгжөөнэ.

Нүхэд депутадууд! Үнгэрһэн жэлнүүдтэ сүлэлгэ ба каторгын газар байһан Бурят-Монгол болбол революциин урда тээхи Россида арай гэжэ амидаран һууһан бэлэй. Бурят-монгол арад болбол хаанта засагай, нютагай феодальна засагай, кулагуудай дарлалта доро зобожо тулижа ба харанхыгаар ажаһуугаа. Гансал Агуу ехэ Октябрьска социалистическэ революциин илаһанай эсэстэ бурят-монгол арад зон болбол хаанта засагай ба нютагай феодалнуудай даралалтаһаа агуу ехэ ород арадай туһаламжаар сүлөөлэгдэһэн ба эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байдал олоһон байха юм.

Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэри доро, агуу ехэ ород арадай туһаламжаар Бурят-Монгол болбол өөрынгөө олон зуун жэлэй экономическа ба культурна гээгдэлые дабан гаража, шэнэ социалистическэ ажабайдал байгуулха ябадалда ехэхэн амжалтануудые туйлаа.

1936 ондо бурят-монгол арадай делегацитай болоһон уулзалга дээрэ Вячеслав Михайлович Молотов иигэжэ хэлээ һэн: „Бурят-Монгол республика хадаа Советскэ Союзай эгээн холын республика болоно“. Тиибэ ябашье биднэр болбол Москваһаа эгээн холо байһан энэ республикада советскэ засагай манай ленинскэ партиин хубилшагүй анхарал оролдолго табигдаһан байгаа: Бурят-Монгол республикын бии боложо эхилхэһээ хойшо мүнөө саг хүртэр нүхэр Сталинай саг ургалжын анхарал оролдолго табигдаа гэжэ хэлэхэ ёһотой байнабди.

Биднэр болбол Бурят-Монгол республика урдань гээгдэнги байгаашье һаа, шэнэ социалистическэ ажабайдал байгуулхын түлөө үсэд оролдолгынгоо талаар колхозуудай хүдэлмэриин ба культурна эхи захын хүгжэлтынгөө талаар түрүү советскэ республикануудта хабаадана гэжэ энээндэ нэмэлтэ болгон хэлэжэ шадаха байнабди.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ манай республикын шэнжэ шарай үндэһөөрөө хубилаа. 1923 ондо республикын бии болохо үедэ бии байһан арбан табаад жэжэ предприятинуудай орондо мүнөө томо ажаүйлэдбэриин 280 предприяти тоологдоно. 1915 ондо манай заводууд ба фабрикануудай гаргаһан валова продукци 180 миллион түхэриг болоо, тиихэдэ 1923 ондо 2—4 миллион түхэриг байһан юм. Сталинска табанжэлнүүдэй онуудта союзна ажаүйлэдбэри ба транспортын капитальна барилгада нэгэ миллиард шахуу түхэриг гаргашалагдаһан байгаа. Транспортна машино-бүтээлгын, алта болон хомор металлнуудые малтан абалгын, мяханай ба консервнэ ажаүйлэдбэриин, шэлэй, загаһанай ба ой модоной ажаүйлэдбэриин болон бусад хэдэн айхабтар томо предприятинууд байгуулагданхай.

Томо ажаүйлэдбэриин гол фонднуудай үнэ сэн 1928 онойхитой жэшээлбэл 1940 ондо 136 дахин ехэ болоһон байна. Томо ажаүйлэдбэриин предприятинуудай продукци 1928 онойхитой жэшээлбэл 1940 ондо 14 дахин ехэ болоһо, тэрэнэй тоодо машино-бүтээлгын ба металл-болбосоруулгын продукци—931 дахин ехэ болоо. Республикын арадай ажахы дотор ажаүйлэдбэриин продукциин удельнэ хэмжээ 1923 ондо 11,6 процент байһанай орондо 71,7 процент болоһон байха юм.

Республикын хүдөө ажахы ехэхэнээр хүгжэһэн байна. Таряашанай ажахынуудай 99,8 процентнь колхозуудта нэгэдхэгдэнхэй. Республикамнай ехээр хүгжэһэн колхозно ба совхозно хүдөө ажахытай. Колхозуудай тарилгын талмайн 70 гаран процентнь машинно-тракторна станцинуудаар элдүүрилэгдэнэ.

Хоёрдохи ба гурбадахи сталинска табанжэлнүүдэй онуудта республикымнай хүдөө ажахын гол һалбари болохо малажал ургаһан байна. Жэшээлхэдэ, адуу моридой тоо толгой 1933 онойхитой сасуулбал 1941 ондо 15 процентээр олон болоһон, эбэртэ томо малай тоо толгой—57 процентээр, хони, ямаан—197 процентээр, гахайнууд—52 процентээр олон болоо.

Республикын таряан ажалшье ехэхэнээр ургаа. Колхозуудай ороoһото культурануудай продукци 1933 онһоо 1941 он хүртэр хоер дахин шахуу ехэ болоо.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ ленинско-сталинска национальна политикын илан мандаһанай эсэстэ хэлбэр маягаараа национальна ба удхаараа социалистическэ культурые байгуулха ябадалда айхабтар ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Революциин урда тээхи Бурят-Монголдо арад зоной 8 процентһээ үлүү бэшэнь үзэг бэшэг мэдэхэ байһан аад, мүнөө 100 шахуу процент үзэг бэшэг мэдэхэ болонхой. Зуугаад һургуулинууд ба бусад һуралсалай заведенинүүд, мүн тэрэшэлэн политическо-гэгээрэлэй эмхизургаанууд байгуулагданхай. Арадай гэгээрэлдэ гаргашалга 1940 ондо 53 миллион түхэриг хүрэһэн байгаа, тиихэдэ 1923 ондо 666 мянган түхэриг байһан юм. Мүнөө 74 мянган һурагшанартай 596 эхин, хүсэдбэшэ дунда һургуулинууд, 9 техникум ба 3 дээдэ һуралсалай заведенинүүд бии. Республика дотор өөрын интеллигенци бии болгогдонхой, өөрын ном бэшэг ба литература байгуулагданхай. Мүнөө бурядуудай дунда инженернүүд, врачнууд, багшанар, композиторнууд, артистнууд, уран зохеолшод, уранзураашад, техникүүд, агрономууд ба элдэб мэргэжэлэй научна хүдэлмэрилэгшэд бии.

Манай республика бурят-монгол арадай урган мандаһан искусствые автономно республиканuудай дунда түрүүшынхидэй нэгэн болжо Москвада харуулһан ба правительствын үндэр дээдэ сэгнэлтэ абаһан байха юм.

Сталинска табанжэлнүүдэй онуудта ажалшадай элүүр энхэ байдалые хамгаалха хэрэгтэ ехэхэн амжалтанууд туйлагдаа. Мүнөө элүүрые хамгаалгын хэрэгтэ 1923 онойхидо орходоо 100 дахин шахуу ехэ зөөри гаргашалагдана. Стационарна больницануудай тоо 12,4 дахин үргэдхэгдөө. Фельдшерскэ пунктнуудай тоо 5 дахин олон болоо. Нарайлгын гэрнүүд, эхэнэрнүүдэй консультацинууд, хүүгэдэй яслинууд, амаралтын гэрнүүд, санаторинууд болон курортнууд үргэн олоор байгуулагдаа.

Республикаяа хүгжөөн ургуулха хэрэгтэ бурят-монгол арадай туйлаһан амжалтанууд хадаа ород арадай аха дүүгэй туһаламжын, коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэриин, нүхэр Сталинай үдэр бүриин анхарал оролдолгын ашаар туйлагдажа шадагдаа гээшэ. Парти, правительство ба агуу ехэ Сталинай саг үргэлжын анхарал оролдолгодо харюу болгон манай арад социалистическэ байгуулалтын бүхы участогууд дээрэ эсэхэ сулахые мэдэнгүйгөөр хүдэлмэрилнэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай жэлнүүдтэ бурят-монгол арадай хүбүүд ба басагад немецко-фашистска булимтарагшадтай эрэлхэг зоригтойгоор, ами бэеэ хайрлангүйгөөр тулалдаһан ба Улаан Армиин дайшалхы хүсые бүхэжүүлхын зорилгоор унаһан малгайгаа абангүйгөөр тылдэ хүдэлмэрилһэн байха юм. Бурят-монгол арад хүбүүдээ фронтдо эльгээхэдээ өөрынгөө уран зохёолшо Хоца Намсараевай үгэнүүдээр тэдэнэртээ иигэжэ эрихэһэн байна:

Дааган хүлэг морёороо
Дабхин дабхин дараарай,
Дабтамал мүнгэн һэлмээрээ
Далайн далайн сабшаарай.

Бурят-монгол арадай олон мянгаад эрхим хүбүүд ба басагад ород, украинска, белорусс болон Советскэ Союзай бусад арадуудтай гар гараа барилсан ябажа, тэсэбэритэйгээр ба эрэлхэг зоригтойгоор, ами бэеэ хайрлангүй не-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

РСФСР-эй Верховно Советэй YII сесси

Депутат Ц. Ц. Цыремпилоной үгын түгэсхэл

(Эхинһинь 3-дахи нюурта).

мецко-фашистска булимтаршадтай тулалдажа, өөрынгөө Эхэ ороной нэрэ түрэ, эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые аршалан абаһан байна.

Фронт дээрэ харуулһан эрэлхэг зориг ба баатаршалгын түлөө 2500 гаран бурят-монголнууд Советскэ Союзай орденууд ба медальнуудаар шагнагдаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадаһан 12 бурят-монголнуудта Советскэ Союзай Геройн үндэр дээдэ нэрэзэргэ олгогдоо, тэдэнэрэй дунда түрүүшын бурят-генерал, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Балдыновта олгогдоһон байна.

Дайнай жэлнүүдтэ республикын ажаүйлэдбэри правительствын тогтооһон даалгабаринуудые хододоо дүүргэдэг байгаа. Имагтал нютагай түүхэй эд үйлэдбэрилэн хүдэлмэрилдэг ба ороной болон фронтын захилнуудые амжалтатайгаар дүүргэдэг 44 шэнэ предприятинууд богонихон болзор соо эмхидхэгдэһэн байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ моторзаһабарилгын завод, махоркын фабрика, сахарай завод баригдаһан ба сэмбын фабрикын барилга эхилэгдэһэн байгаа. Нүүрһэ, вольфрам ба молибдэн малтан абалга ехэхэнээр үргэдхэгдөө.

Республикын хүдэлмэришэд, колхознигууд ба интеллигенци Улаан Армиин зэбсэглэлгэдэ 86 миллион 979 мянган түхэриг мүнгэ суглуулжа оруулһан ба дайлалдажа байгаа армиин боецүүдтэ 153 вагон элдэб бэлэгүүдые эльгээһэн байха юм. Мүнөө манай арад Эхэ ороноо хамгаалагшадай бүлэнэр тухай шухала анхарал оролдолго гаргажа, энээниие өөрынгөө нангин патриотическа үүргэ гэжэ тоолоно.

Нүхэд депутадууд! Российска Советскэ Федеративна Социалистическэ Республикын правительствын табиһан РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб болбол манай республикын ажалшадай экономикын, культурын ба ажабайдалай хэмжээнэй саашадаа ургалтын перспективэнүүдые дэлгээн харуулһан айхабтар ехэ программа болоно.

Энээниие баталан харуулжа би болбол энэ табанжэл соо Бурят-Монголой хүгжэлтын перспективэнүүд тухай таанарта хэлэхые хүсэнэб. Бурят-Монгол республикын хүгжэлтын табанжэлэй түсэбэй проект соо томо ажаүйлэдбэриин продукциин гол шухала зүйлнүүдые бүтээлгын ургалта дайнай урда тээхи 1940 онтой жэшээлбэл 1950 ондо иимээр хараалагдана гэбэл: паровозууд—33 дахин, нүүрһэн—22 дахин, электроэнерги —200 процент, вольфрам—112 процент, молибден—300 процент, шэл—70 процентээр ехэ болгогдохо байна.

Ой модоной ажаүйлэдбэриин продукци ехэхэнээр ургаха байна. Нютагай ажаүйлэдбэриин гаргаха валова продукциие 237 процентээр ехэ болгохо гэжэ хараалагдана, тэрэнэй тоодо үргэн хэрэглэлэй ад бараа үйлэдбэрилэн гаргаха талаар 583 процент ехэ болгогдохо байна.

Шэнэ табанжэлэй түсэб соо хүдөө ажахын саашанхи хүгжэлтэ, Бурят-Монголые ашаг шэмэ ехэтэй хүгжэнги малажалтай республикэ болгохо ябадал хараалагдана.

Ургасые ехэхэнээр дээшэлүүлхэ, ороонһоной, хартаабхын ба хүдөө ажахын бусад культурануудай валова суглуулгые ехэ болгохо ябадал туйлагдаха байна.

Хүдөө ажахын механизациин хэмжээ үшөө бүри ехэ болгогдохо байна. Ирригационно хүдэлмэринүүдэй хэмжээ оло дахин ехэ болохо, Забайкальеын сагай уларилай таагүй бэрхэ байдалда хүдөө ажахын культурануудай үндэр ба тогтууритай ургасануудые абаха ябадалые хангаха арга олгохо байна.

Табанжэлэй түсэб соо адуу моридой тоо толгой 1945 онтой сасуулбал 37 процентээр ургаха, эбэртэ томо малай—56 процент, хони ямаа—82 процентээр олон болохо гэжэ хараалагдана. Энэ болбол дайнай урда тээхи хэмжээе ехэхэнээр үлүүлхэ арга олгохо байна. Тус түсэб соо тэрэшэлэн малай үүлтэрые саашадань һайжаруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, малажалай тэжээлэй базые бүхэжүүлхэ ба үргэдхэхэ ябадал хараалагдана.

Шэнэ табанжэл соо элүүрые хамгаалга, гэгээрэл-болбосорол, искусство, городуудые, хүдэлмэришэдэй поселогуудые ба хүдөөгэй һуурин газарнуудые болбосоронгы болгохо ябадал саашадаа ургаха байна.

Нүхэд депутадууд! Манай орондо социализмын илан мандаха ябадалые хангаһан сталинска табанжэлнүүд лэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда дайсанаа дараха илалтые туйлаха арга Советскэ гүрэндэ олгоо гэжэ советскэ хүн зон мэдэнэ. Бурят-монгол арад хадаа СССР-эй бүхы арадууд шэнги манай Эхэ ороной хүсэн шадалай ургалтын ба ажалшадай материальна энхэ амгалан байдалые саашадаа дээшэлүүлгын агуухэ перспективэнүүдээр зоригжоод, шэнэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө ажалай айхабтар ехэ дэбжэлтэтэйгээр эхилэн оробо. Социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ Улан-Удэ городой союзна ба республиканска мэдэлэй предприятинуудай коллективүүд 1946 оной 5 һарынгаа үйлэдбэриин түсэбые 106,3 процент дүүргээ. Табан һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид 112 процент дүүргэһэн нютагай мэдэлэй предприятинууд тэрэшэлэн ехэхэн амжалтануудые туйлаба.

Манай агуухэ Эхэ ороной бүхы арадууд болбол ами бэеэ хайрлахагүй ба үсэд шанга ажалаара арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ ябадалые хангаха гэжэ хүсэд шиидэпхэй.

Шэнэ табанжэлэй түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ ба үлүүлэн дүүргэгдэхэ байһанай нүхэсэлынь хадаа өөрынгөө Эхэ орондо баатар советскэ арадай хизааргүй ехэ инаг дуратай байһан ябадал, манай орон дотор коммунизм байгуулгын хэрэгтэ бүхы хүсэеэ үгэхөөр тэрэнэй бэлэн байһан ябадал болоно. Шэнэ табанжэл соо манай гүрэнэй үзэгдөөгүй сэсэглэн һалбарха ябадал туйлагдаха байһанай нүхэсэл хадаа манай вождь, багша ба хани нүхэр агуухэ Сталинай сэсэн мэргэн хүтэлбэри болоно. (**Альга ташалганууд**).

Һургагшанарай республиканска съезд

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй Обкомой бюрогой шиидхэбэриин ёһоор, һургуулиин хүдэлмэри һайжаруулхын ба хүүгэдые хүмүүжүүлгэ болон һургалгын хэрэгтэ олониитые хабаадуулхын зорилгоор 1946 оной августын 10-һаа 15 хүртэр һургагшанарай республиканска съезд зарлагдахань. Энэ съездэ 300—350 делегадууд хабаадаха юм.

Съезд дээрэ хэлсэгдэхэ иимэ зүйлнүүд баталагдаба:

а) 1945-46 онуудай һуралсалай жэлэй дүнгүүд ба шэнэ һуралсалай жэлдэ һургуулинуудай ябуулха һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин зорилгонууд тухай (элидхэлшэ Гэгээрэлэй Министр нүхэр Шадаров);

б) һургагшанарай кадрнуудай мэргэжэлые ба идейно-политическэ хэмжээе дээшэлүүлхэ тухай (элидхэлшэ ВКП(б)-гэй Обкомой кадрнуудай талаар секретарь нүхэр Сальников).

Съездые татаха эмхидхэлгын комисси дооро дурсагдаһан составтайгаар баталагдаба гэбэл: БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Хангалов (түрүүлэгшэнь), БМАССР-эй Гэгээрэлэй Министр нүхэр Шадаров, ВКП(б)-гэй Обкомой һургуулинуудай таһагые даагша нүхэр Карпова, ВКП(б)-гэй Обкомой кадрнуудай таһагые даагшын орлогшо нүхэр Петухов, Улан-Удын арадай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Дубровская, эхин ба дунда һургуулинуудай багшанарай профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ нүхэр Астраханцева ба ВЛКСМ-эй обкомой һургуулиин талаар секретарь нүхэр Тыхеева гэгшэд болоно.

Ородой томохон композитор Н. А. Римский-Корсаковой түрэһэн Ленинградска областиин Тихвин городой гэртэ тэрэнэй нэрэмжэтэ музей нээгдэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Музейн таһагуудай нэгэн соонь экскурсантнууд болбол композиторто зүг бүхэнһөө искусствын ажал-ябуулагшадай эльгээһэн бэшэгүүд ба баясхалангай һайшаалнуудтай танилсажа байна. Н. Караваевай фото (ТАСС-эй фотохронико).

ГОРОД ТОСХОНУУДАА ГОЕ БОЛБОСОН БОЛГОХЫН ТҮЛӨӨ!

Бухы хүсэеэ элсүүлэе!

Хорёодхон жэлэй саада тээ Верхнеудинск городшье гэжэ нэрлэгдэхээр бэшэ байгаа. Мүнөө Улан Удэ город олон фабрика заводууд, институт театрнуудтайтанигдахаар бэшэ социалистическэ город болоо. Энэ хадаа Сталинска табанжэлнүүдэй аша үрэнь болоно. Шэнэ Сталинска табанжэл соо Улан-Удэдэ бүри олон томо барилганууд: байрын хэдэн олон ехэ гэрнүүд, оперо ба баледэй театр, шэнэ һургуулинууд, институт, культурно-ажабайдалай газарнууд, автоматическа телефонно станци, фабрика заводууд баригдаха. Городой үйлсэнүүд асфальтаар хушагдаха, модо сэсэг олоор таригдаха, уһанай үерһөө городые хамгаалха даамба ба стадион гэхэ мэтэ баригдаха юм. Архитекторнууд ба уранзураашад городой гэрнүүдые гоёон шэмэхэ байна. Социалистическэ Бурят-Монголой столица бүри гоё ба тэрэнэй ажалшадайнь байдал бүри һайн болохол! Мүн хуушан барилгануудые шэнэдхэхын тула ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

Шэнэ барилгануудые хэхэ ба городоо культурно-болбосон болгохо гээшэ республикын бүхы организацинуудай ба ажалшадай хойшолуулшагүй шухала зорилго мүн гэжэ городто ба республика соо бүгэдэ мэдэрнэ. Эдэ бүхы зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэ ехэхэн удхашанартай. Шэнээр баригдаха предприятинуудта хэрэглэгдэхэ барилгын материал ба түхеэрэлгэнүүд шэрэгдэжэ байна. Байрын ба коммунальна барилганууд үргэнөөр ябуулагдажа эхилээ.

Тиигэбэшье шэнэ предприятинууд ба байрын барилганууд, городые культурно-болбосон болголго ба гэр-байра заһабарилга тон ааляар ябуулагдажа байха юм. 52 квартиратай байрын гэр дүүргэхэ хэрэгтэ 10 штукатурщигуудай ороно зүбхэн лэ хоёр хүн хүдэлмэрилнэ. Барилгын материалнуудай предприятинуудай муугаар хүдэлмэрилдэг дээрэһээ хэдэн арбаад мянган кирпиисэ дутуу абтадаг байна. Түлишын ажаүйлэдбэри барилгын модо үгэхэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Теэд барилга улам ургэдэжэ, барилгын хүдэлмэриин далайса бүри ехэдэжэ байха юм. Тиихэдэ зарим (нютагай ажаүйлэдбэриин, барилгын материалнуудай ажаүйлэдбэриин, олзобориин кооперациин) управленинүүдэй, Министерствонүүдэй (коммунальна ажахын, нютагай ажаүйлэдбэриин, гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалха), коммунальна банкын, проектнэ бюрогой ба Бурмонголстрой трестын хоорондо үгэ үгэеэ ойлголсодоггүй ябадалнуудай байхаһаа гадна, бэе бэеынгээ хүдэлмэридэ һаад хэхэ ябадалнууд үзэгдэдэг байна. Нэгэ зарьманиинь документаци һаатуулдаг, нүгөөдүүлынь элдэб хүндэгүй шалтагаанаар мүнгөөр хангаха ябадалһаа арсадаг, гурбадахинь барилгын материал шэрэлгые унжагайруулдаг, бусад зарьманиинь хүдэлмэриин хүсөөр хангадаггүй гэхэ мэтыч баримтанууд үзэглэдэг байна. Энэ барилга болбол столицын бүхы ажалшадай ба бүхы советскэ эмхи зургаануудай бүгэдэ ниитын хэрэг байбашье, үмсын хүнэй гэр байра барижа ба шэнэлжэ байһан шэнгеэр бүтээгдэжэ байна гээшэ.

Мүн шэнэ барилгануудай, заһабарилгын ба городоо культурна болбосон болгохо хүдэлмэринүүдэй ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө бүхы шухала зүйлнүүд хэгдэнэгүй. Хэдэн олон хүдэлмэришэд нормоо дүүргэнэгүй. Социалистическэ мүрысөөн бодото дээрэ эмхидхэгдээгүй. Энэ тон ехэ хэрэгтэ олониитэ хабаадалсуулагданагүй. Барилгын иимэ ехэ хүдэлмэриие урагшатайгаар ябуулхада гансахан Городской Соведтэ бэрхэтэйхэн болодог. Тиигэбэшье Городской Соведэй хүдэлмэри задагай ба түсэбгүй байһаар. Иигэжэ саашадаа хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлжэ болохогүй.

Һаяхан Министрнүүдэй Соведтэ Городской Совет барилгын ба заһабарилгын хүдэлмэринүүдэй ябаса тухай өөрынгөө тоосоото элидхэл хэбэ.

Энэ асуудалые Министрнүүд анхаралтай ба бодомжотойгоор хэлсэбэ. Мүнөө жэлэй барилгын программын гол һалбариин гээгдэлдэ ябаһанай хэдэн олон шалтаганууд элирүүлэгдэбэ. Министрнүүдэй Совет юрэнхы шиидхэбэри гаргахатайгаа хамта, барилгын ба городые культурна болбосон болгохо хүдэлмэриие бүри үргэн далайсатайгаар үргэлжэлүүлхэ тусхай график зохёобо.

Мүнөө энэ график дүүргэхын тула тэмсэхэ хэрэгтэй. Городской Совет ба Министерствонүүд хадаа барилгын ба городоо культурно-болбосон болгохо хүдэлмэриие һайжаруулхын тула хэдэн олон хэмжээнүүдые абажа эхилээ. Харгы заһалгын бригаданууд мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдөөр хангагдажа, мүнөө хүдэлмэрилжэ эхилһэн байна. Тротуар барилга ба үйлсэдэ шулуу дэбдилгэ эхилжэ, барилгын хүдэлмэриин темп дээшэлүүлэгдээ. Энэ бүхы хэмжээнүүдэй һайн үрэнь ойрын үдэрнүүдтэ харагдаха байһандань ямаршье һэжэггүй. Тиигэбэшье үшөө тон ехэ юумэ бидэнэр хэхэ ёһотойбди. Мүнөө барилгын халуун үе эхилээ.

Энэ ехэ хэрэгтэ Городской Совет болон бүхы барилгын эмхизургаануудта бүхы олониитэ туһалха ёһотой. Олониитын үйлэдбэриин эдибхиһээ, барилгын ба городые культурна болбосон болгохо хүдэлмэринүүд дээрэ социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнһээ мүнөө жэлдэ хэгдэхэ барилгын хүдэлмэриин программые амжалтатайгаар дүүргэлтэ дулдыдаха болоно. Энэ хэрэгтэ городской комсомольско организацинууд өөһэдынгөө эдибхи гарганагүй. Барилгын хүдэлмэри ба городые культурно-болбосон болгохо хүдэлмэриие түргэнөөр ябуулха хэрэгтэ городой комсомолецууд үүсхэлшэд байха ёһотой байгаа. Түрүүшын Сталинска табанжэлнүүд соо барилгын дэбжэлтын ямар үндэр хэмжээдэ байһан ба советскэ хүнүүдэй юушье бүтээжэ шадаха байһаниие Улан-Удын ажалшад мартаагүй һанажа байнад. Шууд зоригтой, даамгай нэтэрүүгээр хүдэлмэрилжэ, ажаүйлэдбэриин гигантнууд тон богонихон болзор соо бүтээгдэһэн байна. Барилганууд үзэгдөөгүй хурданаар хэгдэһэн байха юм.

Мүнөө манай хүнүүд барилга хэжэ шадахаа болишоо аал? Мүнөө барилгын дэбжэлтэ манай хүнүүдые зоригжуулжа шадахагүй аал?

Ерээдүйн айхабтар ехэ илалтануудта үндэһэ һуури табижа үгэхэ ёһотой барилганууд мүнөө эхилээ. Бүхы хүсэеэ, бүхы арга боломжоёо гаргажа, бэе бэедээ һаад хэнгүйгөөр, харин туһалалсажа городой хэдэн олон тоото коллективүүдэй хабаадалгатайгаар энэ агуухэ барилгые бэелүүлхэ ёһотойбди. Бурят-Монголой столица хадаа Зүүн зүгтэ һалбаран хүгжэжэ байһан культурна болбосон город болохо ёһотой.

Хамсыгаа шаман хүдэлмэрилэе, нүхэдүүд!

А. КЕРДОДА.

Культурно-ажаһуудалай барилганууд

Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Р. Ц. Банзаров) колхозоо культурна ажаһуудалтай болгохын түлөө ехэхэн барилгын хүдэлмэри ябуулжа байна.

Энэ барилгада мүнөө колхозниигуудынь ехэ эдибхи гаргажа хабаадалсана. Бригадир нүхэр Е. Очировай хүтэлбэри доро хүдэлмэрилдэг 7 хүнһөө бүридэһэн барилгашадай бригада колхозой правлениин табиһан түсэбэй ёһоор энэ жэлэй хабарһаа хойшо ажалаа ябуулжа, нилээд олон культурна ажаһуудалай барилгануудые бутээһэн ба мүнөө хэдэ хэдэн ехэнүүд барилгануудые барижа байна. Тэрээнэй тоодо механизировалагдаһан тусхай цехүүдтэй томо кузница бариба. Колхозниигуудай гэртэ Ильичын лампочкануудые носоохо динамо табиха зорилготой юм. Барилгада хэрэглэгдэдэг кирпиисэ элбэг дэлбэгээр гаргаха кирпиисын шэнэ сарай баригдажа, дууһаха тээшээ дүтэлжэ байна.

Колхозой клуб ба конторые тойруулжа 5 гектар талмай дээрэ сэсэрлиг таригдаа. Ерэхэ намар 500 хэһэг ургамал модонуудые клумба ба газон болгожо гоё гуримтайгаар һуулгаха юм.

Нүхэр Очировай хүтэлбэрилдэг барилгашадай бригадын амжалтатай ажал хадаа колхозойнгоо шэнэ түсэб соо хараалһан хүдэлмэринүүдые дүүргэхэба үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ ехэхэн туһа боложо үгэнэ. Һаяхан колхозой правлени бригаданууд ба фермэнүүдэй хоорондохи социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргахадаа, өөһэдынгөө уялгые нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ ябаһан барилгашадай бригадын ёһоороо түрүү һуури эзэлһэниие тэмдэглэбэ.

В. ФИЛИППОВ, С. ГОНЧИКОВ.

ЦЫДЫП НИМАЕВ

„Бурят-Монголой Үнэн" газе... хуушанай хүдөө бэшэгшэ ба ... нэй хүдэлмэрилэгшэ Цыдып Г... боевич Нимаев үни удаан үбш... һэнэй һүүлээр наһа бараба.

Нүхэр Нимаевай хэһэн ажа... лэлмэриинь зам ехэ. Түрүү... рэнэй типографиин хүдэлмэри... удаань цехын начальник, гүр... хэблэлэй техническэ реда... „Бурят-Монгол Үнэнэй" ха... салгата хүдэлмэрилэгшэ ба ... лэй үедэ манай газетын ту... корреспондент байһан юм.

Ц. Г. Нимаев 1931 онһоо ... ВКП(б)-гэй член, манай ар... үнэн сэхэ хүбүүн байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын А... ехэ дайнай үедэ нүхэр ... маев манай редакцида тон ха... салгата уялгануудые дүүр... гараһан юм.

Большевистскэ хэблэлдэ ... саг соо хүдэлмэрилһэн манай ... рата нүхэрэй дурасхаал зү... доторнай мартагдахагүй!

Д. Лубсанов, Б. Очиров, Ц. ...санов, О. Гомбоева, Н. ...нов, Ц. Цыдыпов, Ц. Дан...нов, Ю. Цыренов, Б. Жап... Д. Лобсанов, Ц. Аханов, ... Цыбиков, Г. Дашиев, Н. Б...ева, Н. Бадмацыренова, ... денжапова.

Колхозой зөөридэ х... бусаар хандагша ...

Бичурын аймагай Загана... ной Крупскаягай нэрэмжэ... хоз 1939 ондо гүрэнһөө каб... ска үүлтэрэй „Корешок" ... азарга худалдажа абаһан ... Тэрэ азарга абаһанһаа хойш... нүүдһээ хэдэн арбаад һайн... рэй унагадые хүлеэн абаж... хоз эрхим моридтой болож... һан юм.

Теэд, 1945 ондо колхозой ... лэгшээр Тарбаев гэгшэ орож... решогые» һайнаар байлгахы... лөө ямаршье оролдолго гарг... харин үдэр һүнигүй, һогтуу... рээр унажа ябажа гүйлгөөд... лэй һүүлдэ үхүүлһэн бай... теринарна комиссиин ... „Корешок" болбол түргэн я... һаа хордожо үхэһэн байба.

Колхозой зөөридэ хуули... хандаһан Тарбаевта хатуу ... абаха шухала.

Ц. ЗАН...

Артистнууд хү...

Ленинэй орденто Буря... лой гүрэнэй хүгжэмтэ-драм... трын артистнууд июнии... 21 хүртэр Хориин аймагай... рын социалистическэ ку... байшанда зүжэг наада ... Энэ 10 хоногой туршада ... лектив уранзохёолшо Хо... сараевай „Тайшаагай ташу... жэ зүжэг 9 дахин табиһа... Гадна РСФСР-эй искусство... габьяата ажал-ябуулагша ... Намжил Балдановой „Б... загаһашад" ба Н. Остр... „Гроза" гэжэ зүжэгүүд ... лагдаба. Энэ үедэ 2000 га... нүүд зүжэгүүдые хараһа...

Июниин 20-ой үдэр Хори... магай ажалшад Бурят-М... республикын 23-хи ойн ... тэмдэглэһэн байна. Тэрэ ... магай ажалшад олоороо ... һур харбаан, урилдаа ба... хэбэ. Удаань артистнууд ... һонирхолтой концерт х... байна.

Тиигээд июниин 22-ой ... тистнууд саашаа Хэжэнг... гэрабад.

Лепихин 4-дэхи һуу...

Иваново городто үнгэрш... байгаа нэгэдэхи категориин... шадай область хоорондын ... 10-дахи турай (турнирай ... шын хахад) һүүлдэ, манай ... публикын чемпион нүхэр ... 6,5 очко абажа 4-дэхи ... ябана. Улан-Удэ городой ... нүхэр Цыденов 10 хүнтэй ... 5 хүниие шүүгээд байна.

Сэлэнгэдэ шатарай ... болохонь

Июлиин 1-һээ эхилжэ... гын аймагай центр Но... гинскдэ шатарай турни... хонь. Энэ турнирта илаһа... шанда шатарай талаар ... чемпион гэһэн нэрэ зэргэ... хо байна.

Харюусалгата редакторай ... Д. Д. ЛУБ...

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС, Улан-Удэ, Үнэн), ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни ... сельского хозяйства—3-23 (2 зв); культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Н—00648. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР Тираж